

о. Петро Мельничук

ЯКОЇ МОЛОДІ ХОЧЕ БОГ І БАТЬКІВЩИНА?

UKRAINIAN YOUTH ASSOCIATION
OSHAWA BRANCH
681 EDITH STREET
OSHAWA ONTARIO

Мюнхен 1954
Накладом автора

Присвячую Спільці Української Молоді
— автор.

о. Петро Мельничук

Якої молоді хоче Бог і Батьківщина?

**Мюнхен 1954
Накладом автора**

Ніщо не противиться виданню.

Філядельфія, 28. лютого 1954

о. Ярослав Пасічинський

Делегований цензор

ч. 210. 54. св.

Дозволяється видати.

Філядельфія, 2. березня 1954.

† Константин

Єпископ

Апостольський Екзарх

В С Т У П

В наслідок матеріалістичних і безбожницьких кличів взяли верх у світі жадоба уживання світа та неморальність. Ця заразлива недуга переходить майже на всіх людей, а зокрема на молодь. І в останніх двох десятиріччях ті матеріалістичні кличі поширилися по цілому світі. Помогти може лише цілковите оновлення в Христі і поворот до Нього, до його заповідей, бо він лиш один має слова вічного життя. Він сказав про себе: „Я є дорога правди і життя, Я є світло життя і хто буде іти за мною, не може ходити в темряві“. Даремно будуть трудитися всі державні політики, даремно будуть накликати до патріотизму, даремні будуть їхні резолюції на поліпшення добробуту населення, коли не відродиться молодь в Христі, молодь, що є найбільшим скарбом і майбутністю народу. Тому всі разом, спільно, Церква і Нарід, родинний дім і школа мусять безнастанно працювати і чувати, щоб небезпеку безбожницької загрози відвернути. Життя наше порівнюють часто з розбурханим морем. Як на морі нераз опановує страх, так і в житті. Св. Петро був раз перестрашився на морі. І Ісус Христос зробив йому закид: „Маловіре, чого сумніваєшся, не бійся, я є з тобою“. Той сам Христос є сьогодні між нами в Найсв. Тайні Евхаристії і нам пригадує і запрошує: „Як будеш потапати, як Петро серед розбурханого моря в житті, прийди, прийди до Мене, я тобі поможу, як поміг Петрові“. Так, Дорога, Молоде, Ісус Христос в Найсв. Евхаристії є найкращим нашим Учителем. Св. Причастя є праджерелом всіх сил душі і тіла. Нехай Його Мати Найсвятіша допоможе Вам скористати із цих кілька наук, щоб через це зросла у Вас слава Божя і слава нашої любой Батьківщини.

ПЕРЕДМОВА

Кожний християнин не тільки може, але повинен любити свій нарід. Чому? Бо Ісус Христос навчив нас тої любови і вложив нам у наші серця ту любов. Як дитина любить більше свою матір, так і член даното народу повинен любити свій нарід. Сам Ісус Христос показує нам дорогу до любови. «Я є посланий в першій мірі до загублених овець дому Ізраїля» (Мат. 15, 24). А на другому місці св. Письма читаємо, що Ісус перед своїми страстями, коли поглянув на Єрусалим, сказав: «Єрусалиме, Єрусалиме, що повбивав еси пророків і покаменував посланих до тебе! Скільки разів хотів я зібрати дітей твоїх, як курка збирає курчата свої під крила, але вони не хотіли» (Мат. 23, 37). А св. ап. Павло бажає навіть бути осудженим, відлученим від Христа, щоб тільки допомогти, спасти братів своїх. (Рим. 9, 3).

Св.Письмо говорить нам також, щоб ми віддали, що царське, цареві, а що Боже Богові. Церква установає різні дні, щоб дати змогу своїм вірним відсвяткувати національні дні. А вже найкраще зазначена любов до ового Рідного Краю в старому завіті, як пророк Єремія плаче на руїнах Єрусалиму. «Згадай же Господи, що з нами сталося, поглянь на пониження наше. Наші доми, достатки дісталися в руки безвірних, ми сироти, бо батьків наших забрали, матері бідні вдовиці, власну воду ми п'ємо за гроші, дрова наші здобуваємо за платню, нас поганяють, б'ючи в потилицю, а в роботі нема нам відпочинку, і до Єгипту і до Ассура руку по хліба шматок простягаєм, наші батьки провинили та їх нема вже, ми ж двигаємо кару за їх беззаконства, раби вередують та й нікому вирвати з їх рук, шкіра на нас, наче в печі счорніла від пекучої голоднечі..., старці вже в воротах не засідають, парубки вже не співають, радощів серце вже наше не знає... ой попустили вершини сіонські, хіба шакалі ходять по них. Господи! Ти пробувавеш во віки, Твій престіл стоїть з роду в рід. Чом же Ти позбавив нас, чому покинув нас на такий довгий час»? Чи не подібно, як плакав колись пророк, пророкував і наш невмірущий Кобзар: «Ой три шляхи широкії до купи зійшлися, з України на чужину брати розійшлися. Той покинув стару неньку, той жінку покинув, а той сестру, а найменший молоду дівчину. Не вертаються три брати, плаче стара мати, плаче жінка з діточками в нетопленій хаті». Повернемось! В Богові надія!

Коли оце пишу Вам, дорогі мої Сумівці, то перед очима моїми стоїть

та прекрасна картина з 1918 року в листопаді, коли то до нашої класи (я був тоді в 5-ій гімназійній) прийшов, не знаю, чи ще живе, любий наш професор Р. Шипайло. І так відізвався до нас той дорогий Отаман. Він вчив нас крім математики і фізики, спів, та провадив гімназійний хор, який був на правну гарний. «Хлопці алярм!»... і, ану тягни, і я, і інші потягнули, а по всім він сердечними і батьківськими і приятельськими словами заохочував до УГА, що вповні йому вдалося. І ми, учні вищої гімназії, а чимало й з нижчої також вступили до УГА. Нераз приходилося нам почути: «пані вояк, свиня бубон тягне», або: «гречкі не гречкі, наші вояки марш!» Бо ж ми були дітьми. Але це були часи на правду гарні і ніколи незабутні. Як гарно було вправляти на Косачеві (під Коломиєю) та співати ту многонадійну пісеньку: «Гей у лузі Червона Калина...» Одначе ми не могли встоятися, хоч «много народу впало за свободу». І сьогодні я не маю в руках ані кріса, ані шаблі, але лишилося в мене серце українського воїна, який сьогодні до Вас, дорогі Сумівці, пише пером. Часи змінилися і сьогодні нема УГА, лише УПА, і то славно, бо вона змагається вже довго з нерівним собі ворогом. Хоч одна буква змінена, але ідея та сама: піднести ту похилену Червону Калину, яка від могил напевно почорніла. І так, як пророк Єремія плакав над руїнами Єрусалиму, так і сьогодні наші рідні плачуть тут, а ще більше ті, що лишилися обороняти свій Рідний Край та безборонних наших матерів та батьків. Не одна мати заплакана виглядає свого сина та своєї доні, не одна жінка примірає із діточками в неопленій хаті. Одначе не вертаються брати. А так хотілося б побачити той «Родимий Край, родиме село, малу хатину, стріху стареньку, милу родину, неню рідненьку, і те все повітати душою кожного з нас бажас, бо потіхи більшої в світі не має. Мимоволі дальше виринається плач-молитва Єремії: «О, приверни нас до себе Господи, а ми привернемося до Тебе! Понови дні наші, як це колись було! Чи це зовсім Ти нас відцурався, загнівав на нас без міри?» Ні! Якщо ми приобіцяємо так: «Господи, куди підемо від Тебе? Ми ж Твої діти!» «Боже мій, Україно моя, коли забуду я про Вас, то нехай язик мій присохне до піднебіння!» Не вільно нам забути про Бога і про нашу Неньку Україну. Бо послухаймо, що говорить св. Письмо старого завіту (5 Кн. Мойсея, 28): «І коли будеш слухати голосу Господа Твого і старатимешся сповняти всі заповіді Його, так Господь Бог твій поставить тебе вище над усі народи... благословен будеш в місті і благословен на полі... благословен буде плід землі твоєї... допустить Господь, що вороги твої, що проти тебе встали, будуть поражені перед тобою; по одній дорозі будуть йти проти тебе, а сімома дорогами відкатимуть перед тобою».

Як Христос плакав над Єрусалимом, бачучи святе місто в вогні, в руїнах, так і ми плачемо та молимося, а Бог приверне нам те, що ми з великим болем серця лишили.

Цих кілька рядків написав я до Дорогих Сумівців, а решта статтей буде поміщена в «Америці». В єдності сила! Покажімо це на ділі! Ми ж одного народу діти! Сто людей злучених разом наженуть страху і проженуть

тисячі, коли ці є поділені. О, цей приклад висвітлить нам правду! Батько умираючи, скликав своїх сімох синів. Хотів, щоб вони все жили в згоді і єдності. Кожному дав один прут і казав їм зломити. Вони це зробили. Потім взяв 7 прутів тої самої грубости і казав сплести до купи, і так дав зломити. Всі пробували і ніхто з них не зміг зломити. Так і ми пам'ятаймо: «По цім вас пізнають, що ви моїми учнями, коли будете мати між собою любов і єдність». Дай Воже!

о. Петро Мельничук

I

До молоді простягають сьогодні всі руки. І Церква і Батьківщина і родина і школа. Всі: добрі і злі, щирі приятелі і фальшиві, віруючі і безвірки. Здається, ще ніколи так багато не говорено про молодь, як в нинішніх часах. І в пресі і на вічах і на різних зібраннях, чи то батьківських, чи виховних. Молодь є на устах всіх.

Чому це так? Бо молодь є підставою, фундаментом майбутності. Хто має молодь зі собою, той має і майбутність за собою! З молодих людей, неначе з найкращих цегол будується найсильнішу будівлю! Кому отже є ще любою і дорогою наша свята віра, хто ще в житті не збайдужів на ті два найбільше почесні слова: „Бог і Україна”, той повинен зосередити, скупчити свою увагу, спрямувати сили своєї душі, дати тепло свого серця тій молодій квітці, цвітові нашого народу — нашій молоді. Кожний, кому лежить на серці добро нашої Церкви, добро нашої Батьківщини, мусить собі сказати, що скорше волить згинuti, як дозволити на те, щоб з його причини, чи байдужости, відпала хоч би лише одна молода душа з нашої родинної спільноти, нашого українського гнізда. Боротьба за молодь, це боротьба за наше „бути або не бути”, це боротьба за нашу честь або ганьбу, це боротьба за наше ясне або похуре завтра!

Мусимо добре відкрити наші очі і дивитися, скільки то небезпек грозить нашій молоді.

Там зла і неморальна книжка або газета, писана пером, яке замачане в найбридливішій болоті комунізму, чи якогось іншого „ізму”, який лише толерує віру в Бога, як щось неконечне, який уживає Церкви, як свого паравану. Там знову немораль в'їдається в молоді уми під плащиком культу тіла, там п'ятика то-

чить, мов червак, молоді серця і робить їх каліками, відбирає їм силу волі та обертає в руїну, там жажда гроша зводить на манівці, там знову манія великості заманює до розкішного життя, а потурає лінивству, там знову порнографічні кіна та малюнки пересякають душу, може, ще й не зіпсує, там знову захвалюється нову „віру поступову, національну, а не Божу“, а вкінці є ще один найгірший — таки партійництво! Все те взятє до купи, можна назвати, наче ярмарком, де товар розложений, щоб молодих, недосвічених втягнути і використати до останньої краплі.

Тому 30 чи 40 літ не було так багато небезпек. Не було так багато зіпсуття зі сторони окруження. Молодь обертається між різними людьми, різних поглядів релігійних, національних чи політичних. Сьогодні дитина вже є старою. Вона має телевізію і відразу вчиться або мордувати або красти, вже знає, як постає зрада супружжя, вже знає, яка процедура до негідного залицяння, вже знає, як можна не слухати і інше. Не говорю вже про винародовлювання через різних агітаторів. Так, як велика небезпека з одної сторони є наглядною, так велика відвічальність перед Богом і народом тяжить на тих, хто має обов'язок молодь провадити.

Що то є молодість? Про обов'язки, що відносяться до молоді, не можна належно говорити, доки не зрозуміємо добре, що то є молодість. Молодість, то вік найкращий в житті, бо молодість є віком надії. „А тепер до вас звертаюся, дорога молоде“ — так все закінчував свою місію під місійним хрестом бл. пам. незабутній наш Архієрей Григорій Хомишин: „Станули ви тут під хрестом, а хрест, це надія наша. О, ви дорога молоде, ви надія наша, ви надія родичів ваших, ви надія краю нашого, народу нашого, Церкви нашої, ви надія неба“. Чи візьмеш перо в руки, чи будеш іти за плугом, чи візьмеш зброю і будеш боронити свою Церкву, свій нарід перед напасником, чи будеш служити Богові, ти виконуєш велике завдання, ти сповняєш волю Божу і своєї Батьківщини. Яка надія наповнює серце господаря, коли дивиться на гарний, здоровий, густий, рівний ліс дубів! Будуть гарні дерева, буде гарний матеріял для будови. Таким красним, здоровим і молодим лісом є Ви, дорога молоде! Дивлячися на Вас, чи

говорячи про Вас, чи думаючи про Вас, око і серце радується, але, як загніздиться хробачня в тім гарнім лісі і знищить ті дерева, зачнуть порохнявити і підуть на опал, то серце розриває біль і смуток. Як червак розпусти, чи п'янства, картограйства, неслухняности, лінивства сточить твоє серце, твою душу, розчаруєш, заведеш в надії своїх родичів. Заведеться на тобі твоя родина! Злий молодець, буде злим мужем, злим батьком, злим громадянином, злим християнином і удаваним патріотом.

О, то перша прикмета віку молодсчого. Пригляньмося ближче. Молодь, це надія батьків.

Глянь, молодче дорогий, на свого батька, що досвіта іде до праці і пізною ніччю вертає додому і запитай нащо, пощо він так тяжко гарує? Відповідь: для дітей своїх! Хочу своїх дітей, тим грошем, тяжко, але чесно, запрацьованими, вигодувати, виховати в надії, що будуть мені колись на старість підпорою і поміччю. Маю надію, що не будуть жалувати кусника хліба мені, колись старому, бо вони бачуть, як я їм подостатком даю. Глянь, скільки то сліз, поту, зідхань-молитов іде для тебе, щоб ти міг вирости на гарний цвіт надії своїх родичів. Все є звернене на особу того дорогого сина. Глянь, молодче, як батько твій нераз позбувається конечної речі (як це було колись в нас вдома), щоб тебе післати до школи, щоб з тебе були люди. Глянь на свою любу мамусю, яка перша встає, остання лягає спати. Для кого ж вона це робить? Для сина! Подивися в ночі, коли все спить спокійним сном, а при колисці сидить мама і колише дитину, бо вона хвора. Поглянь на ту добру неньку, що по тяжкій праці, утомлена, може й спляча, клячить перед Матінкою Божою і молиться. За кого? За сина! Поглянь, як та ненька відбирає від своїх уст, щоб ти не чув голоду. Все те вона бідна, добра ненька, робить з надією, що її син на старі літа їй віддячиться.

Подібно, як хлібороб кидає зерна в землю з надією, що ті зерна видадуть стократний плід і він дочекається гарного жнива. Подібно, як огородник насаджує дерева в городі, підливає, окопує, наводнює землю, чистить, стереже перед різними шкідниками в надії, що ті дерева принесуть йому і користь і честь, коли дочекається гарних, смачних овочів. Подібно, як той пасічник

наражений на вкушення бджіл, весь труд чи навіть біль переносить в надії, що буде мати солодкий мід. Так і батьки в родині, неначе на тій ниві, саді, в вулику не жалують ані труду, ані гроша, ані здоров'я, лише посв'ячують себе для тебе, дорогий молодче, щоб ти став тим колосом, багатим в збіжжя, тим гарним, здоровим деревом, яке має видати багато овочів та тою працюювитою, чесною, солідною, вірною своєму вуликові, бджолою. Ціле життя батьків, це одна сівба для майбутности їхніх дітей. Нехай же, отже, та зоря батьківської надії, якою є кожний молодець, ніколи не згасне! О, дорогий молодче! Жий так у своїй молодості, щоби ти був в майбутності потіхою своїм батькам! А не журбою! Честю, а не ганьбою! Надією, а не гробом! Сонцем, а не ніччю! Стережися в своїй молодості кожного блуду, що міг би сплямити твою душу і честь! Стережися всякої підлоти, безхарактерности, стережися того хробака, що точить дерево життя людського. Не йди дорогою того блудного сина, бо стріне тебе така сама доля, як його. А як звернеш із доброї дороги на манівці, то не забудь за свою неньку, за свого батенька стареньких тепер. Згадай, як блудний син: „Встану і піду до мого батька”. Піди до св. сповіді, як це зробив той блудний син. Отець на тебе чекає, він тебе виглядає.

Дорогий молодче! А може ти тут самий, може тебе німці взяли ще дитиною, недосвідченим в житті, від твого батька і матері, може ти не знаєш, що з ними діється, тож пам'ятай, що ти колись був дитиною і твоя мамуся тебе годувала, тебе до грудей тулила, тобі побожні пісеньки співала, за тебе на Службу Божу жертвувала — на що? Щоб ти був ледащий? Ні, щоб ти був славою для них! Ти чуєшся тут осамітнений, ти не знав любови неньки, ти не маєш тепер кому поскаржитися, кого порадитися в тяжких хвилинах на чужині! Дорогий молодче! Іди до Матінки, небесної Неньки, а Вона пригорне тебе до себе, а Вона обітре тобі сльозу з очей твоїх, як колись твоїй матері, коли молилася за тебе, Вона тебе порадить, потішить. „Сину, це Мати Твоя”, сказав наш Божественний Спаситель до св. Йоана. І я сам тут, я мав також свою Неньку, що мене виховала і я тому пишу це, щоб тебе, дорогий Друже, потішити, що ми маємо Небесну Неньку, яка заступить нам нашу рідну! Пам'ятаймо про неї! Нехай па-

м'ять про неї завертає нас зі злої дороги, нехай пам'ять про неї додає нам сили бути такими, якими вона хотіла би нас бачити. Яка гарна буде наша стріча, коли ми були чесні, коли ми заховали вірність Богові, Церкві і Батьківщині!

II.

Молодець є надією і Батьківщини! Нарід, з якого той молодець вийде, сподіється мати з нього доброго громадянина. Молоді мають зайняти колись місце старших. Будучи молодим, наповняй свій розум знанням історії свого народу, а серце заправляй в любові до свого народу. Гартуй своє тіло і духа, щоб, як колись зайде потреба, міг ти виставити своє чоло в обороні прав і свободи свого народу. Навчися любити свій нарід не словами, а ділами, навчися принести зі себе жертву, коли цього вимагатиме загальне добро. Знаєш, хто найліпшим сином свого народу? Хто вміє любити свій нарід? Той, хто навчився любити Бога! Бог полюбив нас вічною любов'ю. Тому сто літ назад, хто любив мене? Ніхто й не знав про мене. Бог один! За сто літ мене також не буде! Ніхто також не буде про мене думати! Бо нікого з людей тоді не буде, щоб мене знав. Один Бог і тоді буде мене любити. Тому, коли ти маєш і тепер любов, то цю любов не хто інший дав тобі, тільки Бог! Отже, любім Бога, бо Бог нас перше полюбив! (I Йоан, 4-19). Що маєш, чого ти не взяв? (I Кор. 4, 7). Нашу любов заявляємо Богові, коли заховуємо Його заповіді, коли безнастанно пам'ятаємо про Нього, любимо ближнього і творимо добрі діла. Хто любить Бога, той ніколи не забуде помолитися до Нього, або бодай зідхнути до Нього! На жаль, коли говоримо з деякими людьми про Бога, стрічаємося із кпинами. О, дорогий молодче, втікай від такого, хоч би кричав на цілий світ: „Я люблю свій нарід, я є патріот”. Не вір, бо Ісус Христос про таких от що говорить: „Хто каже: „Що люблю Бога, а брата свого ненавидить, є ложником і навпаки, неможе любити брата той, хто Бога не любить, бо хто ж навчив його любити”? (I Йоан 4, 20). Як же може любити хтось образ, а маляра, що намалював той образ, ненавидить? На любові Бога і ближнього спочиває цілий

закон Божий, бо ці дві заповіді впливають на всі сили чоловіка: розум, чуття і волю. Ісус Христос наказує любити Бога: „Будеш любити Бога цілим серцем своїм, всею душею твоєю і всіми думками своїми” (Мар. 12, 30). А на іншому місці Ісус Христос говорить: „Коли мене хто любить, буде заховувати мою мову, а Отець мій буде його любити і до нього прийдемо і оселю в нього зділаємо (Йоан 14, 23). Це саме відноситься і до народу. Нарід, що любить Бога, Бог серед нього мешкає.

Хто любить Бога, поступає просвічення розуму через замешкання в нім св. Духа. Також від сили нашої любови до Бога, залежить вартість наших діл і ступінь будучої щасливости. Бог не дивиться на величину діла, але на величину любови. Мала жертва бідної вдови мала більшу вартість, чим всі дари багатів, чому? Бо була велика любов. Отже, хто вміє любити Бога, той буде любити і ближнього свого, бо ближній є таксамо, як і ми дитиною і образом Божим. Вкінці і тому, бо ми всі походимо від тих самих батьків. Ісус Христос в притчі про Милосерного Самарянина вказує нам, хто є ближнім і як повинен ближній любити свого брата. В цій притчі Ісус Христос вказує, що: „Нема жидовина, ані грека, нема невольника, ані вільного, нема мушцини ані невісти, бо всі ви є одно в Христі Ісусі” (Гал. 3, 28). Любить ближнього той, хто помагає йому ділом в його потребі. Св. Яків каже: „Коли б брат або сестра були нагі і потребували щоденної страви, а сказав би з вас котрий: Ідіть в спокою, грійтеся і насичуйтеся, а не дали б, чого потреба для їх тіла, то, що ж їм може”? Як. 2, 15-16). Любим, отже, ближнього не словом, ані язиком, але ділом і правдою (1 Йоан 3, 18). Пам'ятаймо слова нашого Божественного Спасителя: „Що ви вчинили одному з цих братів моїх, — мені вчинили” (Мат. 25, 40). Савло переслідував християн, а Ісус сказав до Савла в дорозі до Дамаску: „Чого мене гониш” (Діян. 9), хоч Савло переслідував не Його, а християн.

Св. Мартин подарував раз напівнагому бідному чоловікові половину свого плаща. В ночі з'явився йому Ісус Христос і в оточенні Ангелів, одітий в цю половину плаща і сказав: „В цей плащ одягнув мене Мартин”. Любов ближнього, це найкращий знак правдивого християнина. „По цим пізнають вас, що ви є

моїми учениками, коли будете мати любов один до другого" (Йоан 13,35).

Противне любові ближнього є завість. Гріх зависти робить чоловіка подібним до диявола, бо диявол найбільше завидує нам ласки Божої. Тому, дорога молоде, заховай перш усього найголовнішу заповідь Божої любови і любови ближнього, тоді напевно будеш любити свій Нарід-Батьківщину.

III.

Що розуміємо під словом народність? Це є загал людей, що має цю саму мову, має майже таке саме походження, історію, звичаї та духові і тілесні прикмети. Приналежність до якоїсь народности одідичує кожний по своїх родичах. Різниці між народами постали за допустом Божим, а це, щоб покарати нарід за його гордість (Вавилонська вежа), а з другого боку, для добра поодиноких людей. Різnorodність націй спричинилася до розвитку деяких націй, бо почало поставати суперництво, а через це і зріст цивілізації. Кожний християнин повинен любити свій нарід, свою Батьківщину, більше, чим яку іншу. Ця любов є вроджена нам. Любов себе та родичів є навіть наказана. Як любимо рідню свою більше чим чужих, то тим самим і свій нарід повинні ми більше любити, чим чужий. Як дитина любить більше свою маму, хоч чужі можуть бути кращі і багатіші, однак через це вона ними ані не погоджує, ані їх ненавидить. Сам Ісус Христос навчив нас тієї любови, коли напередодні своїх страстей плакав над Єрусалимом. А в іншому місці, коли мати Хананейська просила оздоровити її дочку, тоді Ісус виразно говорив: „Не годиться відбирати хліб від своїх дітей і давати чужим”. І знову Христос говорить, що Він прийшов тільки до своїх вибраних, до свого народу (Мат. 16,24). Брати Маккавейські покликаються при смерті на закон Божий вітчизни (II Мак. 7, 2). Св. Павло пристає на осудження, коли лише спасе свій нарід (Рим. 9, 2,10).

Тому-то і наша Церква все узгляднювала і узгляднює завжди національні почування в своїх апостольських працях. Всюди нарід має своїх священників, які вийшли зі свого народу, знають його потреби і звичаї. Все Церква дозволяє уряджувати національні дні. Любов до своєї Батьківщини проявляємо тим, що високо цінімо рідний нарід та стараємося причинитись до його

розвою в дозволений спосіб. Ми повинні все ставити на першому місці свій Рідний Край, але не вільно нам через це його переоцінювати коштом іншої нації. Вільно нам, а навіть і треба дивитися в наше минуле і маючи сумний досвід нашої минувшини — не повторяти це саме. Не вільно нам бути надто сторонніми і вважати наші хиби та несовершенства — **прикметами**, бо така національна любов була б сліпою, може і нерозумною, а часто й шкідливою. Блуди треба узнати за блуди і їх абсолютно викоринити. До розвою і добробуту нашого народу, нашої Батьківщини причинюємося тоді, коли маємо на думці добро наших земляків все і всюди. Нам треба дорожити своїм; пам'ятаймо на ті два слова: „Бог і Батьківщина”. Ісус Христос дав нам вказівки, як треба поступати. Даремно трудяться будівничі коло будови дому, як Бог не поблагословить. Ми знаємо з історії Старого Завіту будову Вавилонської вежі. І робітники були, і інженери, і матеріалу не бракувало, і гроші мали, а будови не викінчили. Чому? Бо там не було Бога і не було Божого благословення. Власне цей камінь, що мав служити за угольний камінь-Ісуса — викинули. Чи не маємо доказів на гордій, загарбницькій, ненависній, безбожній Німеччині? Чи треба нам сягати в давнину? Це ж діялося на наших очах і ніхто не може заперечити цього.

Чи знаємо, що нас чекає, коли будемо уповати занадто на свої сили? Це саме, що чекає наше тіло, коли умиремо. Розклад! З хвилиною, коли душа вийде із тіла, жадна сила не потрапить стримати розкладу тіла. Чоловік замінюється в сіль, фосфор, воду, залізо і інші хемічні первні; так само і суспільство, що перестає цінити душу — розпадається. Замість згармонізованого життя, бачимо тільки багато фабрик, машин, в'язниць, шпиталів та інших об'єктів. Куди скотилася Німеччина без Христа?

З усіх усюдів, чуємо заклик до кращого зрозуміння суспільного життя. Але чи не надармо будуть гасла тих соціологів так довго, як не будуть вони оперті на св. Євангелію. Скоріше керівники мусять наповнити свої душі і суспільні бажання християнською мораллю. Шкода запроваджувати новий лад, коли рівночасно і релігія буде, як старий лише грат, не потрібний, а може її і висміють, а мораль Христова буде доптана по вулицях, в театрах та кінах. От большевики! Позамикали церкви, а зате по-

відчиняли тюрми. Так діється там, де запроваджується „клясова мораль”.

Дальше ми повинні обстоювати за своєю рідною мовою, коли хтось її переслідує чи висміює, а вже ніколи її не цуратися чи встидатися; „бо хто матір забуває, того Бог карає”. Ісус Христос виразно грозить тим, що забули б за Єрусалим: „Нехай язик мій присхне до піднебіння, коли забуду тебе, Єрусалиме”.

Як релігійна байдужість є завжди шкідливою, так і національна не приносить користи, лише шкоду даній нації. Пам’ятаймо, що всяка власть від Бога, тому, що Боже, віддаймо Богові, а що цісарське, віддаймо цісареві. Коли цісаря ставимо вище, то тоді віддаємо честь Богу цісареві, бо хто був скоріше Бог, чи цісар?

Як одиниця повинна триматися певних засад; хоч би цієї: „Не роби ближньому, що тобі не мило”. Подібне повинно зобов’язувати і народи! Любов до свого рідного повинна підносити в нас гуманність (людяність). Ісус Христос прийшов для всіх, не лише для певної кляси, чи раси народів, бо „всі ви одно в Ісусі Христі” (Гал. 3,28). І чужі народи зробили для нас також багато добра, як різні винаходи, культуру та техніку.

Несправедливо було б, а також нерозумним, обиду чи зло, яке зробила одиниця чужої нації приписувати цілій нації і за це відплачувати; як кривдячим було б говорити, що віра Христова є недобра, бо Юда зрадив Христа. Чи, як трапиться один злий священник, чи зараз маємо відходити від тієї Церкви? За таких треба лише молитися і не йти їх слідами. Чи, як трапиться в армії один зрадник, чи через це мається карати, чи розв’язати армію, а може говорити, що ціла амрія така? Ні, це було б нерозумне!

Любов себе самого має бути правилом і мірою любови ближнього! Хто не любить ближнього, можна сміло сказати, що він нікого і нічого не любить. Насамперед мусимо собі усвідомити, що любов до Батьківщини показав нам Бог напередодні своїх страстей, коли то очі Спасителя були звернені до Єрусалиму, столиці Його Батьківщини, як Він заплакав над своїм народом, який не слухав Його голосу, напимнень. Він бачить Єрусалим в вогні, ворог вимордував мешканців і Учитель заплакав, бо любив свою Батьківщину.

IV.

В чім саме проявляється суть щирої любови Батьківщини?

На стремлінню і безпереривній праці, щоби через це здобути пошанування для Батьківщини. Подбаймо, щоб праця наша відзначалася солідністю, точністю, щоби здобула в світі кредит, щоб могли про нас сказати: „О це вийшло із рук української фірми, можете бути спокійні, це солідна марка”. Я є робітником, то тоді люблю свою Батьківщину, коли совісно буду працювати. Я є учителем, буду любити свою Батьківщину, коли буду совісно учити, впоюючи в своїх учнів любов до Бога, до Церкви і до свого народу, коли навчу своїх учнів бути готовими принести жертву зі себе, коли буде вимагати цього konieczність. Молоде Українська! Старайся бути характерною! Віра, релігійність і патріотизм нехай ідуть разом! Коли так будемо поступати, то сміло можемо сказати, що ми правдиві патріоти, на ділі, а не на слові. Не-хай чесноти в нашому народі, а зокрема в нашій молоді, блищать по цілому світі! Коли над цим будемо працювати, то тоді: „любимо свою Батьківщину”. Праця єдина з недоли нас вирве... так праця над собою, праця на своїх постах більше і лише вона має значіння більше, чим найращі сходи́ни, резолюції, двогодинні реферати" і т. д. Патріотизм побудований на християнських засадах не сплямить ані чести свого народу, ані свого імени, ані своїх рук. Він держатиме в одній руці хрест святий, а в другій тризуб.

Цей приклад гарно насвітлить нам правдивого воїна патріотизму. Було це в часі першої світової війни на сербському фронті. Ранений жовнір не міг вже майже нічого говорити, але слова його майже останні були: „Боже дай побачити моїм рідним вільну Батьківщину”. І Бога любить і за Батьківщину вмирає. От Божий патріот! Віддав, що Боже, Богові, що цісарське — цісареві!

Не слів, а діл потребує наша Батьківщина! Працею і чеснотами мусимо пробиватися крізь життя! Будьмо бджолами, а не трутнями. Бджола не дуже шумить, але тихо працює, лише трутень гуде, але не працює! З нього вулий не має користи, лише нелад! Хочеш бути добрим сином своєї Батьківщини? Зроби ось що: Полюби цілим серцем це, що в ній є святим і дорогим: віру святу і рідну землю, ту кормительку нашу, свою мовою і пісню! Вони тобі, дорогий друже пригадають на ті дитячі часи і додадуть сили зносити свої терпіння. Уникай всього того, що спричинилося б до негоди, до упадку нашого, життя понад стан, марнотравність, неслухняність, це головні хиби наші! Їх всі викорінюймо зі своїх сердець! Тут на чужині дбай про свою і свого народу віру і честь! Будь надією Найсвятішого Бога родичів Батьківщини, але і Церкви Святої. Батьки твої, дорога молоде, виховали тебе по християнськи. В цій Церкві тебе охрещено, в цій Церкві ти прийняв св. Причастя, в цій Церкві родичі хресні приобіцяли, що будеш її слухати, в цій Церкві вони і ти повинні вмирати. В цій Церкві вони в твоєму імені відріклися сатани і його служби! О, дорогий друже, поглянь довкруги себе, а побачиш так много Юдів, побачиш так много Каїнів, побачиш так много Пилатів! Не бракує між ними і Петрів. Спитай свою совість, а вона відповість. І коли ти, не дай Боже, став Петром, тож не забудь бути ним і до кінця, це є, — не забудь покутувати, перепросити Ісуса за зневаги. Не приставай з тими, що п'ють тоді, коли на нашій бідній Україні кровавляться в своїй власній крові наші таки рідні, під час коли наші рідні примірають із голоду, а ти програєш в карти свій тяжко запрацьований гріш. Колись на наших рідних землях уважалося за велике геройство і патріотизм не пити і не курити. Наші священики і наші світські інтелігенти закладали братства тверезости, а пізніше поставали „Відродження” і молодь наша уважала це за велике патріотичне діло не курити і не пити. І на наших землях тяжко було побороти таку корчму, бо поляки якраз того хотіли, щоб українці були все п'яними і дурними. Подібно і большевики запивали нарід, бо знали, що п'яний чоловік, це сотворіння без розуму, без чести та без ініціативи, без ціли в житті. На наших землях, що діється, ми не знаємо, але можна сподіватися, що нарід примірає з голоду, а ми тут розкошуємо. І

замість використати час на щось благородніше, ми уживаємо алькоголю понад сили, ми ночами пересиджуємо по наших „славних клюбах” та програємо в карти. А на якусь благородну ціль, чи то на Церкву, чи на Семинар, чи на Національний фонд, чи на добру пресу, то в нас не має і нераз вміємо найбільше кричати і інших підбурювати та нарікати на всіх і на вся, а передусім на Церкву і на Її адресу виговорювати різні нісенітниці. Погляньмо на німців, австрійців, айришів, французів, італійців, поляків і інших латинників, як вони дбають про свої церкви, чи священників, а як в нас та справа мається? Чомусь в нас найбільший „ворог народу” часто є священник. А нераз через малий нетакт священика, то потрапимо і покинути свою рідну Божу Церкву і перейти до людської, національної т. зв. церкви. Скажім собі правду в очі! Може не так?

Пам'ятай друже, що в тій Церкві ти став жовніром Христа через прийняття св. Т. Миропомазання. Хіба знаєш обов'язки гідного жовніра. Він не сплямить гідности свого царя. Добрий жовнір все оборонить честь свого цісаря. Чи можу я сказати це про себе? Чи все обороняв я чести свого Небесного Царя, чи станув я в обороні св. Отця, чи єпископів, чи священників, чи не насміхався я із тих, що були вірні своїй Церкві і побожно молилися? Чи багато я молився за своїх упівців, за народ, єпископів, священників?

Олександр Великий довідався раз, що один із його жовнірів утік із поля бою. Він прийшов до того жовніра і спитав: „Як ти називаєшся?” Цей переляканий відповів: „Олександр!” Здивований цісар сказав: „Чи ти знаєш, що і я так називаюся? І ти не встидаєшся і не боїшся бути таким недобрим, маючи те саме ім'я? Або поправся або зміни ім'я! Тому, що так поступаєш, ти не гідний носити те ім'я”. Чи не боїмося ми, щоб Ісус Христос не сказав до нас: „Ти не гідний називатися християнином, ти носиш мое ім'я, а поступаєш, як поганин. Через тебе погани не хотять стати християнами, бо не бачать в тебе християнських діл”. До клюбу дорога хоч би найдовша, все коротка, а до церкви все за далеко і змучений! В церкві година для тебе роком, а в клюбі час летить, як куля. На молитву не маєш навіть п'ять хвилин,

але на обмови та клевети марнуєш цілі години. Коло церкви, коли переходиш, то встидаєшся вклонитись Найсвятішим Тайнам, але перед божком пиянства, чи розпусти, чи картограйства, то будеш робити зі себе останнього раба.

Може в той сам час, коли ти не хочеш молитися, родичі твої старенькі цілими годинами клячуть і просять Бога за тебе, щоб ти був добрим! Чи не чуєш ти цього на собі?

Друже, не затроюй ти останні дні життя твоїх стареньких родичів своїм гулящим життям! Ти маєш може авто і не хочеш піти до церкви, а твої старенькі родичі може цілими милями йдуть пішки до церкви кожної неділі. Дай доказ, що любиш свою Батьківщину і що для неї виконуєш все; старайся, щоб зерно, засіяне в твоєму серці в твоїх діточих роках, не впало поміж хабаззя, лише на добру землю.

Одного 18-літнього молодця судили в Франції за вбивство. І коли він увійшов до залі розправ, побачив на стіні хрест, але не знав, що це є. Перший раз він побачив той хрест. Його оборонець, довідавшись про це, сказав: „Панове судді! Не цього молодця судім, але себе самих, бо він не знає, хто є отой, що висить на стіні. Навчім його вперед, як він має поступати, а опісля, коли не послухає, караймо”. Думаю, що в нас таких вже не має. Отже, коли тут і там поступаємо проти закону Божого чи Церковного, робимо це свідомо і добровільно? А тепер питання: Що зробив Ісус нам злого, що ми Його ненавидимо?

V.

Христос потребує жовнірів відважних, щоб не боялися ані не встидалися Його перед людьми, бо „хто встидається мене визнавати перед людьми, то й я його не визнаю перед Отцем моїм, що є на небесах“. Отже не встидайся бути християнином-католиком перед людьми в п'ятницю в ресторані, коли якийсь безвірок заїдає м'ясо, попросити пісну страву! Неодин говорить: я хотів би часто піти до св. сповіді, але, що скажуть мої приятелі? Не бійся тих, вони не є твоїми приятелями, коли будуть висміювати твої релігійні почування. Боїшся opinii людей, а Бога не боїшся? Чи перші християни не були людьми, чи не мали культури, а мимо цього йшли на страшні тортури. Отже вони мали силу віри. І нині наші брати і сестри, а напевно і рідні, наші славні упівці ідуть слідами перших християн і ставлять свої молоді голови під большевицькі топори та молоти. Від тебе дорога молоде, тут на цій вільній землі ніхто цього не вимагає, то ж виконай бодай це мінімум для своїх рідних, які благають твоєї помочі в молитвах, в добрих ділах, в св. Тайнах, при різних нагодах. Притадую тобі, дорога молоде про Мойсея і нарід жидівський у старому завіті. В часі війни з Амаликитами, жидівське військо боролось із ворогом багато численнішим, одначе воно перемогло. Чому? Бо нарід молився із своїм провідником Мойсеєм. Коли Мойсей держав руки, зложені до молитви — боротьба йшла в користь жидів, коли переставалися молитися — перемогли Амаликити. Нині така сама боротьба, лише імена воюючих є інші. Наша славна УПА змагається з нерівними силами. Помогти їй! Молитися за неї! Жертвуй свої молитви, сповідайся, причащайся, жертвуй службу Божу в наміренні свого народу, за ту воюючу церкву, що сьогодні скривається по катакомбах. Не встидаймося зняти капелюха перед Церквою, не біймося гарно перехреститися і віддати гли-

бокий поклін перед нашим першим Побідником зла і брехні. Христос потребує щирих приятелів, які потраплять станути в Його обороні, в часі непристойних розмов, сороміцьких жартів, насмівань всього, що є святе! Христос потребує вірних у фабриці, де працює побіч мене атеїст, або комуніст, або якийсь противник мій святій вірі. Не смію мовчати, коли хтось зневажає святощі моєї віри, коли Христос обіцяє за це нагороду. Я не міг би назватися українцем, коли б на моїх очах хтось топтав, або насміхався з мого національного прапора! Який був би я патріот? Я був би останній найгірший злочинець. Чи не так? Куди більше, я буду страшнішим злочинцем, коли на моїх очах будуть зневажати, або і я сам буду „пописуватися" різними зневагами всього того, що належить до мого Бога Найсвятішого, або Його Церкви. Христос потребує визнавців теж в неділю, щоб я не забув вислухати Службу Божу, бо це мій святий обов'язок. Христос потребує визнавців, що не злегковажать обов'язку св. великодньої сповіді. Христос потребує визнавців, що не візьме до рук якунебудь газету, чи книжку, що шкалює мою святу віру, чи нападає на Церкву та її слуг. Христос потребує визнавців щирих, гарячих, які не скажуть: кожна церква однакова, бо ж Христос одну лише оснував. Христос потребує вірного, щоб не міняв за кар'єру, чи доляри, чи славу, чи вигідне життя свою віру, свою національну гідність. Христос потребує молодців, щоб заключували св. Тайни Супружества не з якоюсь поганкою, але, щоб його будуча приятелька була тих самих релігійних поглядів, що він, або щоб вона прийняла правдиву віру і була українкою.

Сьогодні є охорона для дерев по вулицях, невільно йти по травниках невільно бити псів, чи котів, все є забезпечене від порушення життя, але куди ходить молодь ночами, що вона робить, з ким пристає, що читає, що говорить, про це мало хто інтересується. Ото ж Церква наша, добра мати, вона своїм добрим дітям все пригадує, щоб вони не були опущені. В театрах та кінах представляють нераз речі, що дитина може, якби туди не пішла, ніколи б й не бачила. Коли карають за порушення дерева, чи ушкодження хідника, чи квітника, то яка кара повинна чекати тих, що порушують спокій невинних душ, що убивають душу в

самому її розквіті різними забороненими виставами, чи книжками та газетами?!

Може ти, дорогий молодче, коли ти йдеш в понеділок до фабрики, а твої товариші праці починають з тебе сміятися, що ти „святий“, мамин син і інше та починають говорити на адреси проповіді, чи на адресу, що ти приймав св. Причастя, о дорогий мій друже, не бійся і не встидайся. Ісус Христос дає на це відповідь: „Хто визнасть мене перед людьми, того я визнаю перед Отцем Моїм, що є на небі“! І на іншому місці Ісус Христос говорить: „Без мене не можете творити нічого“ (Мат. 10,32). Хто за молодих літ навчився бути героєм в справах релігії, той буде все ним і такого люди шанують. Тільки слабе дерево бурі хилить додолу, але міцне стоїть, як скала перед найсильнішими вітрами.

„Нехай сіє світло ваше перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла і прославляли Отця вашого, що на небі“ (Мат. 5, 16). Пророк Ісая називає такого, що не має відваги стати в обороні Божої чести, нічим псом, що не може оборонити свого пана, коли йде злодій (Іс. 56,10). Ми не потребуємо все оприлюднювати своєї віри, але лише там, де занехання того визнавання понизило б нашу віру, або дало згіршення ближньому. Господь Бог винагороджує вже тут часто за визнавання Його перед людьми. Приклад: Рудольф із Габсбурга йшов на лови зі своїми товаришами-князями. Подорозі стрінули священика із Найсв. Тайнами, що йшов до хворого. Рудольф зіскочив з коня, а з ним інші товариші та клякнули. Двох товаришів були так приємно цим заскочені, що повернувши додому, широко розголосили цю вістку. За кілька місяців були вибори і німецькі князі вибрали його в Франкфурті цісарем Німеччини (1273), а літописці тодішні так коментували його вибір: „Чоловік, що ходить з Богом і визнає Бога перед людьми, той не може зла зробити людям, бо він все бачить Бога коло себе“. Чи не правда це? Наші рідні переслідувані за св. віру на наших рідних землях, а ми чи дорожимо своєю вірою тут? Хто відрікається своєї віри, чи то зі страху, чи встиду, чи може і покидає її, тому Ісус Христос так говорить: „А хто відречеться Мене перед людьми, того і я відречуся перед Отцем моїм, що на небі“ (Мат. 10, 33). Нехай Господь Бог захоронить нас він того.

Я бачив гарний образ на стації в Нижнєві 1939 р., коли то вибух-да німецько-польська війна. Поляки героїжилися і прощалися, казали: „До відзєня в Берліні”. Річ ясна, що така балаканина збуджувала сміх, а ще більше підозріння, чи ті, що це говорили, не були часом „п'яні”. Але жаль було слухати плачів і нарікань наших рідних українських матерів і батьків, що виряджали своїх синів, як соколів на війну боронити Польщу, цю, що трактувала нас, як найгірших рабів, як „бидло”. І ото ж одна мати вхопила за шию свого коханого сина і так промовила: „Дитино моя! Му-сиш іти на війну, але пам'ятай, що я тебе годувала, я, гірко укра-їнським, а не польським хлібом, пам'ятай, що ти християнин, за Бога не забудь ніколи і Бога бійся, а сили шануй, бо на тебе ще тяжка боротьба чекає”. От мати українка, от героїня і Бога знає і своє кохає. І такий син, що вийшов з цієї доброї християнки-патріотки матері, буде добрим жовніром і Христа і свого народу. Всі, чуючи ці слова тієї великої матері — плакали, хоч „до від-зєння в Берліні” побуджували до сміху.

VI.

Щасливий той, хто має віру. Чому? Бо знає ціль свого життя і знає, за що і чому терпить на цьому світі. Вже маленька дитина засипує питаннями батька, чи матір: „А на що то тату, а звідки то мамо, а чому то так і т. п.". Питання ставимо і ми люди, що трохи думаємо і застановляємося над своїм буттям. Ніхто нам не відповість на ці питання, тільки віра свята. Чого шукаємо тут на землі? Звідкіля ми тут прийшли? Куди зайдеш? Ідеш по тій Голготі. Ти є урядником, щодня мусиш сидіти при бюрку, перебираєш ті акти, вертаєш додому змучений, завтра це саме буде і на другий рік і за двадцять. І нічого не змінється в твоїй праці. Ти є робітником фабрики. Щодня мусиш слухати її гудіння, гуркоту, вертаєш додому, змиєш той бруд з себе, завтра робиш це саме. Але що чекає тебе потім? І кожний з нас повторяє щодня, і щороку, і десятки літ минають і те саме повторяється, а що буде потім? Ця гадка, це питання докучає кожному.

Шукаєш відповіді в науках філософів, не знайдеш, бо вони самі не знають. Великий геній, як Сократ запитаний, як маємо служити „богу" відповів: „Найліпше буде, коли зачекаємо, аж нас хтось навчить".

Коли Будду запитали його учні про найконечніші вказівки в житті, то він вже умираючи сказав: „боріться безнастанно". А коли його запитали, в якій цілі? Не знав, що відповісти, тільки здвигнув раменами.

Ані техніка, ані література, ані інша галузь науки не вміє відповісти, на ці питання, лише релігія! Спитаєш її, а вона має готову відповідь: „В часі ти прийшов на світ, як сотворіння Боже, розумне, що має безсмертну душу, по кількадесяти літах чесного, совісного виконання Божих заповідей умреш в якомусь часі, а потім душа назад вернеться до Бога, звідки вийшла і буде жити

вічно". Ісус Христос дав нам, отже, охоту до життя, вказуючи на заплату, яка чекає нас по смерті. Як сильний є чоловік із Богом, нехай цей приклад послужить нам. Перед другою світовою війною цивілізований світ обходив 175 річницю уродин великого композитора Моцарта. Цікавий є його лист, коли він мав 22 роки та був писаний до о. Буллінгера, дня 7. липня 1778 р. Цей лист, який тут поміщую написав молодий Моцарт зараз по смерті своєї матері: „Бог покликав до себе мою найдорощу маму. Погодився я вповні з Його Найсвятішою Волею. Він бо дав мені маму і Він мав право її забрати... Перед смертю, Ви її висповідали і уділили Найств. Тайни. Прошу Вас, Дорогий Отче, зробити мені цю прислугу. Прошу приготувити на це мого найдорожчого батька. Молюся, щоб йому Бог дав силу перенести цей хрест. Щодо мене, я є зрівноважений і за поміччю Божої ласки, я несу цей хрест, цей смуток, це нещастя, мужньо, як це лицює християнинові. Коли я бачив, що хвороба щораз більше нищила здоров'я моєї прекоханої мами, я щиро молився, щоб їй Бог дав терпеливість в терпінню, а мені силу це перенести. Бог вислухав молитву мою, негідного його вірного слуги, за що буду все вдячний" (Дас нос Райх 1931, 365).

Звідки таку силу мав молодий Моцарт? Віра дала йому цю силу! Щира сердечна релігійність. Хоч працював тяжко і хвороба його не опускала, але він все мав час на Службу Божу, бо з неї черпав він цю силу! Три роки після смерті своєї матері він так пише до свого батька: „Прошу не боятися, що я зіпсуюся! Ні! Я є німечним чоловіком, як і кожний інший, але маю сильну віру і все пам'ятаю про Бога. В товариства не заходжу, пости заховую, не пияничу, а щоб мати силу в покусах, ходжу все до церкви, навіть і в будні дні та приймаю св. Причастя, як запоруку доброго життя. (Ядий мою плоть і пійй мою кров, во мні пребиваєт і аз в нем. — Ів.).

О, дорога молоде! Чи не зворушує до сліз нас оцей лист молодого генія Моцарта. Яка сильна віра, з якої то він черпав для себе все! Дав би Бог, щоб і наша молодь зміла погодити справи до-часні зі справами вічними, щоб в нас не було розпучливого на-рікання в часі наших терпінь. Це одержимо напевно, коли життя

наше буде упляноване після прекрасного гасла „Бог і Батьківщина”.

Нічого тому й дивного, що Моцарт мав таку рівновагу духа. Тому і не дивне, що перші християни йшли на муки з погідливим лицем, бо вони черпали цю силу із віри святої.

Чому не можна змусити чоловіка до безвір'я? Тому, бо не можна змінити його душі, його натури! Є так багато людей, що хотіли б забути про Бога, але не всілі цього зробити.

В часі першої большевицької окупації Західньої України, в моїй парохії (Бучач) до військового шпиталю принесли молодого 23 літнього (бойця) вояка. Походив він із Великої України. Він був дуже хворий. Одна моя парохіянка була там мед. сестрою. Одного дня приносить вона мені листа. За тієї окупації було все перестрашене і я також, бо я був вже по арештуванні і мешкав в захристії. Вона даючи листа також дуже боялася. Лист був такого змісту: „Батюшка! Пожалоста — молись за мене. Я верую, тільки баюся, бо краснаармеец не верует в Бога. Я верую! Моя бабушка навчила малітє і я не забил, тільки боюсь, щоб нікто не увіділ. Я верую в Ісуса Христа і Йово матір. Молітєся за мене. Делайте моленіє. Комуніст нічево не зделает мене. Батюшка благодарю вас малчіть. Я люблю Бога. Присяж-Богу!”

Душа наша з природи своєї є християнською, отже нікто не в силі її змусити до безвір'я. Зате, хто має віру, той може все, як каже св. Апостол Павло: „Все можу о укріпляючім мя Ісусі”.

Я наводив лист молодого Моцарта про смерть своєї матері. От що може віра. В кілька літ пізніше захворів його батько і він пише до того самого священика і до батька. До священика пише так: „Ви зробили велике добродійство мені, бо ви приготували і вислали до неба мою найдорожчу матір. Напишіть, від вас до могого батька, що тепер захворів, щоб і він приготувався до стрічі з Богом з такою погодою духа, як його глибоко віруюча дружина, а моя кохана мати. О, він повинен бути гордим, що мав таку дружину”.

А до батька молодий Моцарт так пише: „Життя кінчиться смертю. Над тим я все роздумую. Я погодився з тим, коли наша кохана матуся померла, ця гадка є для мене дуже близька і я

дякую Богу, що дав мені таку ласку. Смерть є ключем до нашого щастя. Дорогий батечку, прошу не журися мною. Я на смерть все готуюся. Вечором, коли йду спати, приготвую свою душу так, якби я вже ніколи не мав пробудитися. Проте я не є понурий, перестрашений. Всі мене бачать веселим. Бажаю, щоб всі мали таке зрозуміння смерті і таку погоду духа”.

Щасливий молодець, щасливий чоловік, що має віру. Як добре чується маленька пташка в гнізді! А що станеться з нею, як випаде із гнізда? Для віруючого чоловіка, для його душі Бог є тим теплим гніздом.

Відверни від сонця квітку на хвилину, а потім пусти. Вона верне назад до первісної позиції. Бог є сонцем для моєї душі! Вийми рибу із води, вона згине. Таким океаном безмежним для моєї душі є Бог. Як полум'я зноситься догори, а камінь лане надоліну, так душа наша тяготить догори, а тіло вниз, бо така є їх природа.

Чоловік, що має віру є щасливим тому, бо і в терпіннях знаходить потіху. Знаємо, що без терпіння — життєвої проби, нещастя, хворіб нема життя на землі. Жити то значить, це саме, що терпіти. Тільки тоді потрапимо знести ціле море терпінь, коли знаємо, що ціллю земного життя не є це, щоб догоджувати своєму тілу, тонути в змислових розкошах, але, що наше життя на землі є на те, щоб приготувити душу на вічне призначення. Життя земське, це тільки є вступ до книжки, яка вийде друком по нашій смерті. Щасливий, хто вірить, бо не тільки очима, але й душею оглядає світ. І до нього загощують многі клопоти, але віра власне помагає йому розуміти ці всі нещастя. Невіруючий за те також терпить, але невіруючий бачить лише хаос.

VII.

Наведу тут слова св. Письма, які-то вимовив праведний Симеон, натхнений св. Духом: „Ось цей лежить на падення і на піднесення багатьом во Ізраїли” (Лук. 2 34). Від волі того Дитяти залежить світ! Чи так? Чи не зреформувало це Дитя світ? Від Нього залежить або щастя або згуба одиниць, народів і держав. Що говорить історія народів?

Перші жиди. Нарід жидівський збунтувався проти Христа. До нього Бог післав Мессію, якого не лише, що не прийняв, але убив! І на першому жидівському народі сповнилися слова: „Ото Цей є на упадок...” Жидівська держава розпалася в кількадесять літ по Христі. Жидів стрінуло велике нещастя. Полководець Тит (в 70 р.) облягає Єрусалим. В місті страшна паніка. З'являються фальшиві Мессії, кидається холера, люди вмирають з голоду. Римляни займають місто, починається страшна різня. Ціле місто враз із мешканцями в полум'ях. 10. серпня 70 р. оповідає один історик, із славного колись міста, лишилися лише згарища. Протягом кількох місяців згинув один мільйон людей. В часі страшного голоду одна мати на ім'я Марія, дістала нервовий розстрій і повбивала власні діти, спекла і їла. Перехожі занюхали м'ясо, напали на хату і вона подала недоїджену дитину. Це відстрашило їх і вони не їли. Тит хотів урятувати місто, але даремні були його зусилля, бо мусіли сповнитися слова Ісуса Христа: „Не лишиться камінь на камені”. Збурено і оборонні мури святині — постав вогонь, бо жовнір кинув горючий смолоскип і всі жиди та їхні священики згоріли у вогні „Так, бо той лежить на упадок многим”.

Другий нарід, що збунтувався проти Христа, це римляни. Римські цісарі через триста літ проливали християнську кров. Вони то посуджували християн про безбожність, бо ці не хотіли віддавати чести божкам. Цісар Гадріян, цісар Северій викидають

хрест, а на його місце будують поганські божки, не вільно приймати християнства. Діоклеціян по страшнім переслідуванні християн робить медалі з написом: „Номіне христіанорум делето” (на пам’ятку знищення імени християн). Здавалося — християн в коротці не буде, але тимчасом бачимо щось противне. По кожнім переслідуванні, християни розросталися в чимраз більшу громаду. Що діється з ворогами? Нерон збожеволів, Діоклеціян скидають з трону і він, як здитинілий старець згинув в крайній нужді. І інші, як Галерій, Максентій гинуть неприродною смертю, а церква Христова поширюється в чудесний спосіб.

Що „Той є на упадок многих”, свідчать дальші події світа. Погляньмо на місто Малої Азії: Ефез, Антіохія, Цезарея і інші. Скільки там було філософів, артистів духа, як св. Василій, Григорій, Йоан Золотоустий. Погляньмо на півн. Африку: там був Атаназій, Кирило, Тертуліян, Кипріян, Августин. Яке красне було там життя, а сьогодні? Темний нарід, майже невільничі провінції. Чому? Бо спротивилися Христові. А новітні Сталіни, Гітлери, куди запровадили нарід без Христа? Нарід, що відірветься від Бога стає дикий, брутальний, нещасливий, бо „Той лежить на упадок многим”.

Хоч Христос не має армії, але військо Наполеона засипала сніговія, війська Гітлера побідив „генерал Мороз”. А як страшно вмирав Юлій апостат? Коли знищив рештки християн у своїй провінції, питав глумливо: „Що робить тесля галилейський? А християнин спокійно відповів: „Приготовляє дошки на твою домовину”. На полі боротьби тяжко ранений, підніс Юлій до неба окровавлену руку і кликав: „Галилейчику, ти побідив”. Так той є на упадок тим, що відкидають Христа, що не вірять у Нього.

Проте щасливі ті народи, що мають віру, бо вони є жертвенні, моральні і совісні у виконванні своїх громадських обов’язків. Виконуючи свої обов’язки, віра каже їм, що вони цим заслуговують на життя вічне і на благословення Бога.

Тому мав слухність Венямин Френклін, коли в 1787 р. підчас наради в числі 55 членів, над долею США сказав ті пам’ятні слова: „Панове — молимся. Дожив я старости віку, але чим довше живу, тим краще бачу, що тільки Бог рядить долею народів. Го-

робець не може згинутися без Його волі, але також і держава не може постати без Його помочі". Отже щасливий нарід, що вірить. Хтось може сказати, що на світі немає народу, який не мав би віри. Отже не треба про те говорити. Отже, коли про це тут говорю, маю на думці живу віру. Що це значить? Це значить, бути переконаним про правди віри, щоб її дух проникав наші вчинки, наші думки, слова, щоб був, як віддих, з котрого не здаємо собі справи, як биття серця, котрого собі не усвідомляємо. Св. Павло каже: „Праведен з віри жив будет" (Євр. 10, 38). Не лише поодинокі діла, але ціле його життя, не лише при деяких нагодах зазначує свою віру, але все. Кожний християнин вірить в життя вічне, але, чи здає собі справу, що всі його діла повинні бути спрямовані до вічності? Брате, сестро, коли зречешся віри для кар'єри, тоді запитай: чи так поступив би ти в останній хвилині твого життя? Може скажеш; „Як би я не мав віри, то не потребував би журитися про душу. Так, але смію запитати: чи, як би мав ти живу віру, чи так мало журився б про душу? Як би не мав віри, то не молився б, але як би мав живу віру, то не молився би так розсіяно. Чи не є ми часами християни, але погани в житті? Християни, а в ділах погани? Віруючі устами, а безбожники ділами? Чи ні? Я читав раз книжку, в якій автор пише про поган, які були, як туристи в Європі між католиками і надивившись на християн, як вони эле живуть, коли вернулися додому, то молили-ся перед своїми божками так: „Християнство, то тільки політура мертва, ми є вдоволені, що не визнаємо християнської віри".

Не вільно нам забувати, що живемо серед різних людей і поган і некатоліків. Наше життя повинно бути для них прикладом, щоб колись не випоминали нам: „через вас українські католики ми не могли стати католиками, бо ви своїм злим прикладом відтравували нас".

Дорогі мої, в сьогоднішніх часах треба нам героїв, які вміли б бути собою всюди. Маю на думці одного німецького генерала, який згинув геройською смертю за добро своєї батьківщини. Коли мав іти на розстріл, по сповіді приступив до капеляна і даючи йому хрест так сказав: „Цей хрест я дістав від мого батька і все з ним був і все мені він помагав бути чесним. Прощу передати

його мойому синові". По хвилині прийшов і сказав: „Ні хочу з хрестом вмерти, а по моїй смерті прошу передати його синові, щоби і він був вірний йому і народові так, як я". По цім генерала розстріляли. Згинув генерал, але не може згинати народ, котрий має таких батьків, що дають своїм синам таку сильну науку віри. Дорогі мої батьки! Чи даєте ви своїм дітям в спадку і Бога і Батьківщину? Вигнано нас з нашого рідного гнізда, ми стали бідними, але багатий є той, хто має віру в Бога. Тому просім: Боже кріпи наш український народ, поділений на різні групи, дай, щоб він на вигнанні не стратив віри, щоб він лишився при Тобі і все кликав: „Господи рятуй, не дай нам потонути в багні безвірства".

VII.

Багато людей не має віри, бо вину спихають на науку. Чи це правда, що наука робить людей безбожними, безвірками? Було б це дуже великою трагедією, коли б ми здобували знання за ціну нашої віри. Було б це дуже сумним, коли б наука і осягнення розуму ішли в розріз із дорогою, що провадить до Бога. Отже застановімся над цими двома найціннішими скарбами людства: знання і віра і яке є їх відношення до себе.

Між знанням і вірою є таке відношення, яке є між оком і телескопом. Хоч багато знаю, маю тільки двоє очей; але коли крім знання маю віру, тоді послуговуюся телескопом. Отже, віра наша так скріплює очі нашої душі, як мікроскоп чи телескоп очі нашого тіла. Маючи добрий мікроскоп, можемо побачити в краплі води багато живучих сотворінь, чого голим оком не в силі побачити, при допомозі, знову, телескопу можемо відкрити на небозводі мільйони зір різної величини, які для голого ока виглядають немов якісь плями. Так само віруючий чоловік знаходить відповідь на багато питань, на які людський розум не всилі відповісти.

В Мюнхені на гробі великого астронома, Фрауенгофера, читаємо напис: „Зблизив зізди”. Так само і наша віра зближає науку розумові вічні правди, яких розум без віри не всилі пізнати.

Дуже гарно оповідається в історії про Колумба. як він, будучи молодим, стояв над берегом океану в Іспанії і застановлявся: звідкіля хвилі принесли якісь рослини. Далеко глядів перед себе, але очима тіла не бачив нічого, лиш воду. За те очима душі оглядав сушу незаних країв, в яких то існування не хотіли вірити інші. Так само душа віруючого чоловіка, що стоїть на березі земського життя, бачить далеко поза гробом новий світ, хоч багато людей з цього сміється. Отже протиставити науці віру є аб-

сурдом. Віра є світлом, а як світло проникає темряву, так віра проникає багато загадочних проблем нашого життя. Св. Тома з Вілля Нуова уживає такого порівняння: Віра до розуму є в такому відношенні, як пан до слуги; разом ідуть вулицею, разом входять до палати, але до покою входить тільки пан. Віру і розум дав людям Бог. Немоżliво є, щоби Бог сотворив розум на це, щоб цей ослаблював віру, був у суперечності до нас. Так не є! Де є причина зла? В чоловікові, який або не має глибокої віри, або ґрунтовного, всестороннього образування, такий буде твердити, що релігії не дасться ніяк погодити з високим знанням природничих наук.

Багато людей, щоб себе оправдати з причини втрати віри, так говорять. Чи то можливе? Ні! Давніше було загально прийнято, що ціла вселенна підлягає володінню незламних, твердих сил природи. З часом переконалися, що такий погляд є мильний і заключено, що чоловік є понад природою. Так своєю технікою він поконує всякі права натури. Природа, як така, сама в собі, не може створити навіть малого годинника ані колісцятка від нього. Це твориться при помочі сил природи, але завдяки людському розумові, ідеї. Отже Бог сотворив великий, таємничий світ і віддав його чоловікові і цей має ним кермувати. Бог не може і не міг створити щось, що перешкоджало б виконувати акти віри.

Половичне, за мале знання може знівечити нашу віру. Розум і знання респектують віру. Розум не провадить до невірства, тільки чоловік думаючий поверховно може стратити віру. Застановімся трохи краще над знанням, напр. геології. Здавалося б, що вона перечить релігії, однак висліди різних дослідників вказують- що чоловік прийшов на землю на кінці сотворення, що погоджується із наукою біблії про сотворення світа. Наука про геологію свідчить про це, що довго приготовлявся світ на прихід чоловіка. **Астрономія.** Коли дивимосся на небо в погідну ніч, чи не свідчить це нам про діло рук Божих. Все кудись мандрує. Всі планети в русі і то по порядку маршує і не схибть ні на сотню частину міліметра, бо була б катастрофа. Чи тут наука перечить Бога? Нема науки, що заперечила б це, що сказав свого часу про цю справу Шіллер: „Das Universum ist ein Gedanke Gottes“ (Kleine Phil. Schriften XII 9.). Як Колумб, коли побачив на воді рослини, що

принесла вода, кликав „Земля”, так і ми дивлячись на небо в гарну зоряну ніч, мусимо закликати „Бог — Небо”.

Напр. **фізика**. Камінь спадає на долину. З цього заключаємо силу тяготіння. Компас похилений в котрунебудь сторону, так довго дрожить, доки не знайде, не трапить на магнетичне поле. Поле це — не є ані стіл, ані якийсь предмет, якого можна б діткнутися, а мимо всього ніхто на світі не сумнівається про існування магнетичної сили землі. Це не є матерія, а однак існує. Що більше, існує без порівняння досконаліше, як гори на землі, міста, бо існувала скоріше, чим гори на землі, міста і буде існувати, хоч ані гір, чи міст не буде. Як це зрозуміти, що ці невидні для ока сили існують досконаліше, як речі видимі, говорить вчений фізик Фридрих Дессауер. Де б ми не поставили компас, все він буде вказувати на північ і полудне; ідемо в певному напрямі, хоч не знаємо, де є джерело сили, котра однак існує.

Цей сам Дессауер говорить: „Чи не краще є прийняти нам, що всюди є приявний, невидимий Бог? Бо, що пориває, що підносить нашу душу? Бог! Так, як магнетична сила притягає голку до себе! Повинні ми дійти до заключення, каже Дессауер, що є якась дійсність, від нас незалежна, що керує компасом нашої душі і панує над світом духа” (Зіберц: Вундер ім Вельтталль, Кисель, Мюнхен 1927, стор. 140).

Так говорить про ці справи найдостойніший свідок, найбільший фізик сучасної доби.

Що говорить медицина про відношення знання до віри? До недавна уважано, що чоловік, це сама матерія. Пізніше медицина дійшла до переконання, що поза матерією-тілом, мусить бути щось що впливає на лікування тіла. І сьогодні говориться про хвороби психічні, про психотерапії — впливи душі на тіло, при його лікуванні. Нема науки, що противилася б вірі. Віра не понижує ані не осуджує знання, але й не хоче, щоб учений атакував віру. Коли люди втрачають віру, то не наука зрабувала їм цей дорогоцінний скарб, але замале знання або мильне поняття, життя і серця.

Замале знання, досвід робить нас звичайно слабовірками, або безвірками. Коли хтось має мале знання, а хоче уходити за вче-

ного, тоді йому до помочі приходить зарозумілість та гордість, бо звичайно дурнота і зарозумілість їдуть на одному коні.

Дуже гарно про це говорить пророк Даниїл, представляючи короля вавилонського, як одного дня він поглянув з даху своєї палати на столицю: Чи не є це великий Вавилон, який я збудував на мешкання для короля в своїй силі, в своїй красі? (Дан. 4,37). Звичайно такі люди мають душу, сплямлену гріхом, яка не може змістити правд віри. Грішний чоловік не хоче вірити, бо коли б увірив, мусів би покинути грішне життя. Безбожник сказав раз до віруючого побожного чоловіка: „О бідний християнине, як ти ошукаєшся, коли твоє небо, це тільки казка”. На це відповів віруючий: „О бідний недовірку, а як доперва ти ошукаєшся, коли пекло не є казка”.

ІХ.

Між нами є багато людей, що не вірять і не є католиками. Коли це є не з власної їх вини, вони можуть бути спасеними. Таких треба поучувати, бути для них вирозумілими, показати свою релігійну вищість, любов Христову, пригорнути їх до себе, щоб вони, як побачать нашу віру, могли її полюбити. Треба тут відрізнити, напр. уроджених православних, уроджених протестантів від тих, що покинули католицьку віру і вперто та злобно виговорюють на свою давню віру. Таких треба спитати, коли вони жили брехнею, чи тепер, чи перед тим. Такі зрадники своєї церкви несуть це п'ятно безхарактерного Юди, це релігійні яничари. За таких треба дуже молитися, щоб і вони повернулися до Бога. Не є злодієм той, хто має чужу річ, але він не знає про це, так і той, хто вродився в некатолицькій вірі, але він живе по своїй вірі і не поборює католицької віри, він не є ложновірцем, чи безвірком. Тому таких, що вродилися поза католицькою вірою і заховують своє, як Бог хоче, вони можуть бути оправдані і ми таких шануймо, бо вони є добрими в своїй вірі. Не всі мусять бути такими як ми. Ісус Христос виступав гостро проти злої волі і облуди та за це картав фарисеїв. Він вишукував тих, що блудили і з ними радо розмовляв, як напр. зі Самарянкою при керниці Якова. Було би нерозумним, коли б ми переслідували іновірців, ба що більше, воно не згідне було б ані з духом Христа, ані з замірами Церкви. Ісус Христос не казав Апостолам переслідувати іновірців, лише їх поучувати та приєднувати для правди. Не потребують здорові лікаря, але хворі (Мат. 9. 12). І церква за таких, власне, молиться. Не вільно також когось змушувати до прийняття правдивої віри. Треба переконувати про правдивість своєї віри-релігії. З іновірцями ми повинні поступати дуже спокійно, згідливо, а ніколи не ображувати їхніх релігійних

почувань. Як не гарним і не розумним було б когось змушувати бути українцем, або ненавидіти його тому, що він не хоче бути українцем. По цім пізнають, що ви моїми учнями, коли будете мати любов між собою. Отже, через діла любови стараймося по-зискувати іновірців до Христової Церкви. Папа Пій IX. не вважався образувати одного протестанта в малярській академії на власний свій кошт. Про це я мусів згадати, бо ми стрічаємося дуже часто з людьми іншого віроісповідання і не сміємо їх не любити.

Через що, отже, можемо стратити віру? Через мильне поняття даної справи. Напр. часто чуємо, що хтось сумнівається в непомильність Папи, говорячи, як то можливо, щоб Папа, розв'язуючи математичну задачу, не міг помилитися? Ніхто таке не твердить! Або, що поза католицькою Церквою нема спасіння! І обурюється. Як то, магометани, поганин, чоловік доброї волі має бути проклятим? Слушно обурюється, бо Церква такого не вчить і не твердить.

Дорогі мої! В середньовіччю, ну і тепер, прикрасою по церквах є вітражі, вікна. Одного разу турист-чужинець, чуючи про красу тих вікон, як побачив з надвору ті вікна, почав сильно сміятися і денервуватися та критикувати, говорячи, що тут гарного? Побачив місцевий чоловік цього чуниця, хотів знати причину денервування-обурення. Коли цей довідався, сказав: прошу зайти до середини і побачити зі середини. І цей чужинець послухав, і не міг налюбуватися красою. Чи не так і з нами? Поверховно беремо якусь справу, не знаючи її ґрунтовно. „Вкусите, а увидите, яко благ Господь”.

Х.

Стратити віру можемо через наше життя. Щоби жити, треба тяжко працювати на хліб насущний. І ці, що так кажуть, вони не виреклися віри, але не мають часу на релігію. Христос і сьогодні промовляє до кожного, але ніхто не слухає Його голосу, бо життєве темпо не дає можності застановитися над душею — „не маю часу мати душі”. Коло родичів, в школі є добрим, бо має нагляд. Вийде з-під опіки родичів, забув про все. Студент студіює медицину, інженерію, поступає вперед, але в справах релігії є тим, що був ще в восьмій класі, або й нижче, бо це що знав, забув. Релігію має, не вирікся моральних засад, але що з того, коли холод в його душі? Не має часу мати душі і коли бачить що старше суспільство відноситься так само, тоді ставить собі питання: хто має слухність, чи релігія, яку респектував перед тим, а суспільство відноситься так щитивно, чи має рацію батько, що працює від ранку до пізньої ночі на хліб, чи мати, що держиться давних Христових засад, хоч світ давно про них забув, чи має рацію Церква, яка і нині голосить „старе” Євангеліє, чи мають слухність ідеалісти, що поборюють пекло, чи мають рацію реалісти, які бачуть світ лише в кальборіях, машинах, літаках, атомбомбах і т. д.? От в яких страшних обставинах знаходиться сьогодні наша молодь. Бідна вона, коли не має одної напрямної, яку дає св. віра.

Стратити віру можемо через наші пристрасти. Тут пригадаю сценку з життя нашого Божественного Спасителя. Діявол провадить Ісуса на високу гору, показує Йому багатства світу і каже: „То все дам Тобі, коли поклонишся мені” (Мат. 4, 8). Від тої хвилини і чоловік нераз і не два чує таку спокусу. „Гляди, скільки розкошей зазнаєш, яке багатство тебе чекає, яка слава велика готується тобі, як відречешся Бога, зірвеш з релігією, і покло-

нишся мені". Не знання, не наука, не розум провадить людей до безвірства, але серце і неморальність. Діяволе, але чому не говориш до кінця, що „буде твоє багатство, розкоші, слава, але знищене серце"? Твій буде світ, але плюгава душа не матиме спокою. Що ж допоможе чоловікові, що позискав би й цілий світ, але душу свою затратить? Коли грішна пристрасть затемнить твою душу, тоді не нарікай, що не бачиш Бога. Не можеш тоді побачити! Чи в розбитому дзеркалі побачиш своє лице? Коли в душі твоїй пристрасти зробили багню всякого плюгавства, не жалуйся, що не бачиш нічого, крім себе і що слаба твоя віра. Кажеш, що стратив віру! А чи можу тебе, запитати, яке ти провадив життя? Існування Бога заперечує лише той, хто не хоче Бога, кому залежить на тім, щоб Бога не було. Ніхто не протиставиться, не перечить тез фізики, чи електричності, чи радіоапаратів, телевізій, атомбомбів, хоч багато речей з цього обсягу є незрозумілих і таких, що не дадуться зобразити. Ніхто їх не оспорує, ані тим не гіршиться, хоч їх не розуміє. Не поборює ніхто тому, бо ці речі торкаються лише розуму, а не серця, душі, життя і через це нікому не перешкоджають. Багато з нас любили б слухати науки християнської, але про Вифлиемську ніч, про ангелів і т. п. За те, коли почуємо про якісь обов'язки моралі, поважні і конкретні до виконання, то тоді поступаємо, як Фелікс, римський намісник, який з початку охоче слухав наук св. Павла, а пізніше, коли почув про справедливість Божу, про чесноти, як чистоту чи покору, про страшний суд, він настрашився і сказав до Павла: „Тепер відійди, а коли знайду догідний час, покличу тебе", чого очевидно ніколи не зробив (Діян. Ап. 24, 25).

Пригляньмося такому молодцеві, що ходить з забави на забаву, все в товаристві підозрілих жінок, в стані „під охотою", марнує молоді літа, чи він в силі, живучи в цей спосіб, заховати віру? Так, серце вбиває нашу віру, а не розум чи знання-наука! Чоловік невірющий, чоловік без віри хворіє на серце. Сьогодні можна так само сказати, як колись сказав Шатобріан, найславніший французький письменник XIX. ст. Одного разу була в нього гостина. Гості були переважно невірющі філософи та артисти і, як звичайно, була мова на релігійні теми. Прийшли до голосної

дискусії, в якій модні „філософи” хотіли доказати, що чоловік „інтелігентний” не може бути віруючий. Тоді цей письменник встав, гарно перепросив гостей і сказав: „Мої панове! Положіть руку на серце і признайтеся, що і ви були б людьми віруючими, як би ви потрапили провадити чисте життя”. А скільки є таких людей сьогодні, котрим можна це сказати! Чи не правда це? Свята правда!

На це, що вказали ці „інтелігентні філософи”, що інтелігентний чоловік не може вірити, хочу таки зараз відповісти. В цілому світі, ще за поганських часів, вже знали Бога і вірили в Нього, і то люди непересічні, але славні, великі люди, як Плутарх, Сольон, Талес, Аристотель, Пітагор, Платон і ряд інших вчених, філософів, малярів, різьбарів, поетів, бесідників з великою покло-рою ставали перед Божим маєстатом. Коперник, творець новітньої астрономії, казав собі написати на гробі: „Не прошу Тебе, Господи, про ласку, яку дав Петрові чи Павлові, лише уділи для мене грішного тільки милосердя, скільки мав для розбійника по правиці Твоїй”.

Кеплер, що обчислив дорогу багатьох планет, коли говорив про Бога, все знімав капелюх з голови.

Пастер, коли прийняв Найсвятіші Тайни перед самою своєю смертю, тримаючи Хрест в руках, сказав: „Наукові досліди довели мене до того, що сильно вірю в Бога і в науку кат. Церкви”.

Ампер, великий дослідник електричності, знав напам'ять „Наслідування Христа” Томи кемпійського, а часто любив говорити: „Великий є Всемогучий Бог — наші пізнання відносно Його — є нічим”.

Лібіг, великий вчений, називав тих, що на підставі природничих наук кажуть, що нема Бога, безглуздими.

А всі артисти світової слави, чи могли б вони намалювати образи, які полоняють серце і душу (Мурілло, Анджелло), як би не мали віри? А композитори, що скомпонували прекрасні побожні пісні на честь Ісуса Христа чи Матері Божої? Чи можна сказати, що, напр., Шуберт не мав віри, чи Бетовен?

Як бачимо наука, знання не заперечує віри, лише навпаки, скріплює віру. Багато безбожних, коли б тільки хотіли сказати

правду, могли б сказати те, що сказав до місіонера один індіанець: „Все нам говориш про Бога, що все знає. Ми такого не хочемо”.

Інші знову признають, що треба віри, релігії, але що християнство є перестаріле, дещо здалося б зреформувати в нім. Тут наведу малу історійку, що відповідає цим балачкам.

Одному шинкареві на селі забракло вина. Він малював кімнати і був убраний в робітничому одінні, так і пішов до складу вин. Попросив власника гуртівні дати йому вино. Цей подав і по пробі шинкар каже: щось не смакує мені це ваше вино. Тоді гуртівник дав спробувати найкраще, але й це не смакувало. Аж раптом гуртівник сам спостеріг, кажучи: „Пане, ви переберіться в нове убрання, обмийте руки і скулайтеся, а тоді доперва почувсте смак вина”. Браття мої! Може маєте якісь сумніви щодо віри святої? Ідіть додому, до сповідальниці, скиньте брудну одіж гріха, почніть нове життя, а потім скажете, чи це вино має якийсь дивний запах, чи маєте якісь сумніви в вірі.

В який спосіб можу здобути віру? Май відвагу вірити! Що це значить? Треба, щоб і мій розум тут працював. Не один каже: о, як чувся б я щасливий, як би мав віру. Бог мені не дав! Ні, дорогий брате! Господь Бог дає кожному ласку віри, але не кожний її приймає. Віра є дар Божий, але, щоб прийнялася в моїй душі, мушу співдіяти. Тут моя воля має змусити розум до прийняття правд Божих.

Знаємо, що 2×2 є чотири. Тут не треба віри. Але правди віри ми не знаємо так, щоб не збуджували в нас сумніву, не є намацальною ця справа. Тут треба, щоб наш розум і воля помагали, але, як хтось не хоче, то каже: не вірю, або Бог не дав мені віри. Щоб вірити, треба сильної волі, отже, віра є великою заслугою. Нема заслуги тоді, коли я буду вірити в Бога так, як 2×2 є 4. Це не є заслуга, коли хтось вірить, що 2×2 є 4. Але є заслугою, коли вірю в Бога, що маю душу, в життя вічне. Можу й не вірити. Можу впертися і тоді скажу: „не бачу і не вірю, або Бог не дав мені віри”. І розум і воля відіграють головну роль з нашої сторони. Воля людська має теж сумні прикмети: може виступити проти розуму, а навіть впровадити розум в блуд. Краще зрозуміємо на прикладі. Нераз при закупах маємо зрахувати

більшу суму, чи це недивне, що помилимося, але все на нашу користь. Або інший приклад. Коли довідаємося, що хтось розумний зробив якусь дурницю, то ми, звичайно, кажемо: „Не можу зрозуміти, як він, розумний чоловік, міг зробити таку дурницю”? Про що це свідчить? Про те, що побіч розуму і воля моя відіграє роль; іншими словами: надармо буде силуватися мій розум, коли воля цього не схоче, коли воля не має відваги вірити.

Що робити, щоб вірити та мати віру? Я скажу. Приглянься собі, чи ти є такий, яким хоче Бог тебе мати, чи ти є добрим, справедливим, чесним, чи виконуєш точно і охоче свої обов'язки, чи вибачаєш своїм ближнім, а потім застановися над своїм минулим життям і жалуй та плач, а в тім жалю, в тих сльозах віднайдеши Бога.

Дуже влучно говорить Руссо: Завжди тримай свою душу в такому стані, щоб в ній мешкав Бог, а ніколи не будеш сумніватися в правду”. І св. Письмо те саме говорить про невіруючих: „Коли пізнали Бога, не як Бога хвалили... бо затемнене є нерозумне серце їх” (Рим. 1, 21). Тому перестали вірити розумом, бо не хотіли вірити життям. Про одиницю можна сказати це саме, що й про нарід. Один французький вчений політик так сказав: „Нарід перестає вірити в Бога тоді, коли перестає бути моральним”. І св. Павло рівнож говорив, що віра і моральність є нерозлучні. До Тимотея так пише: ... „щоби ти воював доброю війною, маючи віру і добру совість, котру відкинувши деякі, відпали від віри” (1 Тим. 18, 19). Отже, хто хоче вірити, нехай схоче бути добрим. Наша воля повинна бути наставлена робити добре, поступати чесно. Як хто впаде, нехай має відвагу встати і вернутися назад до свого Бога. Хто має великий запас відваги, щоб змусив не тільки розум, але й серце і волю до релігійного життя; той посідає величезний скарб віри, якого не потраплять відобрати йому протинності, невдачі життя.

Нехай цей приклад заохотить нас, зрефлектує нас. Корабель готовий відплисти. Все на нім є в порядку, мотори функціонують, компас вказує відповідний напрям, а мимо того, по якимсь часі зауважено, що корабель збочив з доброї дороги. Капітан зарядив стати, все обчисляє, все провіряє, радяться, де є причина схиб-

лення, але даремні зусилля. Все знайдено в найкращому порядку, але острів, до якого мали причалити, лежав в іншому напрямі. Донева хтось заглянув, що на самому дні корабля було багато заліза, котре якраз й було причиною, що компас зле працював. Викинули залізо і компас зараз став вірний і корабель пішов в своєму властивому напрямі. Щастя, що в пору зауважено... Хотів би й я закликати своїх любих молодих друзів, щоб без компасу не борикалися на розбурханому морі життя, повного сумнівів: Браття, ще не пізно! Викиньте із дна своєї душі тягар, який звертає вас з дороги, що провадить до Бога! Який то тягар? Філософування, догоджування тілові, непанування над собою, гордість та самопевність і впертість, які вас тручають на бездоріжжя, невірства. Бог перший зближається до мене, але тільки від мене залежить, чи йду Йому на зустріч, чи відвертаюся. Бог мене кличе, але чи я слухаю Його голосу, чи своєї зарозумілости. О, коли б я міг вірити! — многі кличуть. Ці повинні кликати: вірю, вірю, Господи, поможи моему безвірю (Мат. 9, 23). Св. Тома не був вдома, коли Ісус Христос прийшов по своєму воскресінні через замкнені двері до кімнати, де були зібрані апостоли. Як він повернувся додому, тоді апостоли хвалилися, що бачили Христа. Томові видно було жаль, але не резигнував з цієї приємности, щоб побачити Христа і сказав: доки не побачу на руках Його знаків від цв'яхів і не вложу моїх пальців в ті знаки і не діткнуся своєю рукою боку Його, я не повірю (Ів. 20, 23). І по 8-ох днях знову з'явився Ісус Христос і звернувся до св. Томи: „Положи тут свою руку і дивися, діткнися мого боку і не будь невірн, але вірн. Тома впав до ніг Христових і закликав: „Господь мой і Бог мой". А в відповідь на це Ісус сказав: Тому, що бачив, повірив, але щасливі ті, що не бачили, а повірили" (Ів. 20, 28-30). Дорогий друже, ані я, ані ти не бачив, але, як будемо вірити, будемо щасливі, бо це сказав сам Христос.

По скінченні будови телефонічного зв'язку між Європою а Америкою, довго застановлялися над тим, яку то першу телеграму мають вислати з Європи до Америки. Вкінці прийшли до заключення, що кращої не буде від цієї: „Слава во вишних Богу". На це Америка відповіла: „Слава во вишних Богу і мир на землі людям доброї волі". Так, дорогий друже, маймо добру волю ві-

рити, то сповнимо також найважливіше завдання — славити Бога, а Бог дасть спокій нашим серцям.

Старайся, друже, дати доказ своїм поступованням, своїм життям, що зерно, яке вщипили твої батьки в твою душу, як ти був дитиною, щоб воно видало якнайобильніші овочі тут на чужині. Щоб це зерно, вкинене в твою душу, виросло в велике дерево життя доброго християнина-католика. „Християнином я є” — відповідав 18-літній Діоскор, коли питалися його про назву і походження. „Християнином я є” — коли намовляли його вороги, щоб відступив від святої віри, — „християнином я є”, — коли брали його на тортури і мучили. „Християнином я є” — напевно відповідають сьогодні наші герої, коли їх мучать большевицькі кати. „Християнином я є і буду” — кличмо так і ми всі, розсіяні по всьому світі, ми, українська молоде! Чимало насміваються із вас сьогодні тут вороги нашої Церкви, вороги нашої нації і може на тебе валяться великі, страшні спокуси відступства, відречення від св. віри, чи Церкви, чи народу, і не раз треба тобі заманіфестувати свою приналежність до Церкви, чи народу, не стидайся визнати: „Я є католик-християнин, українець”. Бо, коли в молодості свій навчимося бути героями за віру, Церкву і нарід, то і на будуче ніколи не зрадимо своєї Церкви ні свого народу. Тільки слабі дерева ломляться, падають від подуву вітрів-бурі, але ніколи скали. Друже! Куй замолоду віру з граніту, тоді не пошкодять жадні навіть гурагани.

Молодість — це час посіву. Що на весні посієш, то й восени збиратимеш. Як на весні сіємо, щоб мати гарний збір, так і в молодості дбаємо, набуваємо, щоб в осені, на старші літа, щось мати. Хто не сіє, не може сподіватися збору. В молодості мусимо приготувитися до стану, в якому не тільки маємо мати хліб, але й мусимо дбати і дивитися, щоб той хліб був запрацьований чистими руками, щоб на нім не тяжіла чужа кривда. Молися і працєю, працєю і молися! Про це знали вже старі римляни і вони вчили своїх так: „Ора ет лябора”! Що є прикрасою молодця? Совісність у виконуванні його обов’язків! Чи подобається нам господар, який на весні не працює, а всі інші заливаються в праці потом? Чи подобається нам порожний, лінєвий? Ні! Тож, Господи Боже, по-

можи, а ти небоже не лежи! Праця єдина з недолі нас вирве, праця дасть нам задовілля. Працоймо над собою, для себе і для своїх, між своїми і зі своїми спільно, як діти одного великого народу! Як добрий господар викоплює хабаззя із пшениці, коли вона ще зелена, так і ми мусимо викоплювати тепер, поки молоді.

Хто замолоду не навчиться працювати, а думатиме лише про забави та приємности, той в майбутньому буде лише завадою, або й шкідником для себе й для суспільства. В молодечому віці мусимо зазнайомитися з правдами віри святої. В молодечому віці мусимо навчитися того, з чого думаємо жити. В школі треба при-своїти собі якнайбільше знання, в школі навчимося якогось ремесла, треба навчитися солідно виконувати те, що потрібне, бути добрим ремісником. Хто вміє в молодості використати час для свого знання, той може сподіватися на старші літа гарного збору-урожаю. Розум треба наповняти знанням, але серце не сміє бути порожнє. І його треба наповняти любов'ю до Бога, до Церкви, до народу, до своїх ближніх так, щоб знання і віра йшли в парі. Не забуваймо, що „чого не навчився Івась, Іван вже не навчиться”. Пам'ятаймо, що заслуженим людям належить відпочинок. Пам'ятаймо, що яка молодість, така й старість. Пам'ятаймо, що весна раз в році, що молодість є одна і що не вернеться ніколи! Учімося від природи, як працювати. Ціла природа на весні працює, а доперва в зимі відпочиває. Берім приклад від малої бджоли, яка зачинає працю ранньою весною і відпочиває аж в осени. Пам'ятаймо про це! Благаю тебе, дорога Молоде, не забувай про це!

ХІ.

Св. Тайна Супружжя є святою і Божою установою, бо сам Бог злучив і поблагословив перших людей. І в Новому Завіті Ісус Христос освятив цю Тайну. Хоч яка красна є ця Тайна, одначе не вільно нам забувати, що стан дівочости та дівицтва персвищає стан супружний.

Що говорять про це св. Отці? Св. Іван Золотоустий каже: Дівицтво понад усе. Як небо перевищує землю, так дівицтво перевищує стан супружний.

Св. Амброзій: Дівицтво зрівнює дівчат із ангелами, а навіть ставить вище, бо дівоча душа у ангелів є ласкою, а в дівчат і ласкою і заслугою.

Св. Кипріяні: В загальній пошані були римські „вестальки”, що зобов’язувалися не виходити заміж через час служби в святині, через 30 літ. Коли якась із них показала на вулиці, то віддавано їй особливу честь, а навіть, коли стрінула злочинця, що провадили його на смерть, ставав вільним. От як нагороджували погани своїх дочок, які ставили стан дівицтва понад стан супружний. Чи ми маємо таку пошану для тих, що із надприродніх спонук зріклися супружжя, а вибрали стан вільний аж до смерти? Чеснота чистоти походження Божого, бо Бог приніс її з неба на землю.

Св. Вінкентій ферейський: лілея наповняє цілий дім своїм гарним запахом, а чоловік, невинний і чистий впливає спасенно на оточення. Ці самі св. Отці говорячи про чесноту дівицтва, називають її лелією чеснот, найдорожчою перлою, прикрасою і короною святих та найгарнішою квіткою в городі Церкви.

Що говорить про дівицтво Тридентський Собор? Кожний еретик, щоб подобатися та, щоб притягнути на свою сторону однодумців, вводив все щось нового. І так Мартин Лютер, автор но-

вої лютеранської секти голосить, що св. тайна Супружжя, не є тайною, лише звичайним контактом, який кожної хвилини можна зірвати.

Чеснота чистоти стояла йому на перешкоді також, бо він, ставши єретиком, хотів „взяти за жінку” одну монахиню августиніанку. Щоб досягнути легше ціль, виписує несотворені речі, так на св. т. Супружжя, як і на дівицтво. Доперва Собор Тридентський осуджує фальшиву науку Лютера. Відповідь для Лютера: „Коли хтось твердить, що супружжя має більше значення, як дівицтво чи безженність і що більшу вартість має супружжя, як дівицтво чи безженність нехай буде виклятий”. Так вчить католицька Церква про вартість і гідність дівицтва. Через це власне відібрано власть змушувати когонебудь заключувати супружжя. Суджену вважаємо тим щасливішою, чим чесніший та багатший є її жених. Багато щасливішою треба назвати ту дівицю, що заховуючи чистоту вибрала собі за Жениха — Ісуса Христа.

Що говорить про дівицтво Господь Бог і Церква? Старо-кавалерство чи дівоцтво в очах світа може уходити за ганьбу, може бути часом предметом сміху чи різних докорів, але в очах Божих має далеко більшу вартість, чим стан супружий. Жиди погорджували і нині також відносяться із погордою до незамужніх. За те Господь Бог високо цінить вільний стан: „Все, що люди шанують і цінять, не може рівнятися з повздержливою і чистою душею”. Дівицтво по думці Найсвятішого Бога є найбільшим і найдорожчим скарбом на землі. Чисту душу Господь називає „сестрою”, „приятелькою”, „обручницею”, „родом чистим з ясністю”. Як гарний є чистий рід з ясністю. Безсмертна є пам'ятка його бо є знаною і в Бога і в людей (Мудр. 4,1). Вічно тріумфує рід чистий вінцем перемоги (Мудр. 4,2). Св. Павло, що був взятий аж до третього неба, що бачив красу і премудрість Божу, так каже про стан дівицтва в своїм посланні до Коринтян: „Хто дає заміж дівицю свою — добре робить, а хто не дає — краще робить (I. Кор. 7, 38). Слова св. Апостола вчать нас про вищість стану дівицтва від стану супружого. Отже добровільна безженність має далеко більшу заслугу перед Богом, як супружжя. Річ ясна, що коли хтось не може вийти заміж або оженитися, це не

є добровільне, але примусове. Св. ап. Павло говорить далі, що подружжя є тягарем, є подільністю думок та серця між Богом і людьми. Кожний, хто закладе подружжя, є поділений; мусить багато присвячувати всього і думати про потреби для туземних справ. Поділена є також любов і серце між Богом, мужем і дітьми. Бог проголосив: „в болях родити будеш”. Хто любить чистоту серця, цей буде мати небесного Царя за приятеля (Прип. 12,11). Св. Йоан так говорить про дівіцтво: Він призначає особливіше місце для дівіцтвенників в небі, близько престолу Божого і спеціальну авреолу слави, яку то дівіці одержать із рук Бога їх Обручника. Співали неначе нову пісню перед престолом... а ніхто не міг співати, лише 144.000, які є викуплені від землі. Це є ті, що не опоганилися із жінками, вони бо чисті. Це ті, що йдуть в слід за Агнцем, куди б він не йшов. Це ті, що ім'я Боже виписане на чолі їх, за їх наслідування Агня. Куди вони йдуть? Питає св. Августин і відповідає: Де чекає їх невисказана радість, призначена для самих дівіць, якої то радости не мають інші святі, що не є дівіцями. Чисті душі творять ангольську родину на землі. Вони перевищують ангелів, бо вони борються в тілі, а ангели цього не потребують. Чисті душі заховують ангельську чистоту по мимо безнастанних діявольських покус. Чоловік, що веде чисте життя, є надзвичайно милий Богу. Так говорять про чистих, невинних дів св. Отці. А вже про це найбільше говорить наш Божественний Спаситель. Ісус Христос любив понад все чисті душі. „Благословенні чисті серцем, бо вони побачать Бога” (Мат. 5,8), сталися неначе євангелієм для нових поколінь християн, які в безнастанній службі Бога і досмертній чистоті, знайшли найвище щастя і задовілля. Як цінить Ісус Христос дівіцтво, показав це ще краще на прикладі і своїм і тих, яких покликав до тієї громади. Сам будучи самою чистотою, покликав на матір для себе Непорочно-Зачату, Найсвятішу Діву Марію. Перед Марією в Назареті клонить голову ціле небо. Перед Марією клячуть в Назареті посланець Божий. Чому? Бо Марія повна благодати і благословенна між жинами. Марія зачала Ісуса, як Діва породила, як Діва, та по народженню Ісуса лишилася Дівою співаємо в пісні на честь Марії. Як той горючий корч Мойсея не потерпів

нічого, так не потерпіло нічого дівство Марії. Ісус Христос прийшов на світ, як промінь світла, що проходить через скло не порушучи його. Марія це слово єврейське і значить „пані“, „володарка“. Вона володіє над всіми чеснотами. В часі свого об'явлення в Люрді, Марія називає себе: „Я є Непорочно-Зачата“. Так Ісус Христос не міг віддати своєї Найсвятішої Матері ані на хвилинку в руки злого духа. Другою подібною особою, це був св. Йосиф. Був мужем справедливим, був дівственником. Св. Йоан Хреститель, який голосив покаяння в пустині, який перший приготував дорогу для тріумфального походу Христа, хто був він? Покутник і дівственник також. Поміж 12 апостолами вирізняє Івана Учитель, а навіть дозволяє йому спочити на своїх грудях. Йому поручає найкращу місію ширити духа любови християнства. Також малих дітей, тих невинних показує світові, що, як не стане невинним як ті діти, не може увійти до вічного щастя. При смерті Спасителя знову бачимо ті дві найчистіші душі. Дівцтво має всюди доступ: бачимо людей, відданих Богові в пустинях, в печерах, борються з дикими звірями. Різні тортури, видумані людською злобою, є тими свідками, в якому пошануванні були ті, що мали за Обручника свого Ісуса Христа. Св. Єронім говорить, що Ісус Христос так полюбив дівство, що народився з Діви і сам був Найчистіший.

Хто має перше місце на землі? Той, що має перше місце в небі! Може матері, батьки, апостоли, що голосили слово Боже, може учителі Церкви, може мученники? Ні! Це ті, що чисті серцем, це ті, що ціле життя своє поборювали своє тіло, світ і діавола. Це ті, яких Христос увінчав вінцем дівцтва на голові. Каже св. Григорій: „О, як гарні є звізди на небі в темну ніч, такими є невинні, чисті душі на землі, ба навіть більше, бо звізди гаснуть, але слава тих чистих душ ніколи не згасне“.

Щоб всі дівчата пізнали ту красу дівцтва. Віра в молодій дівчини і чистота, це два сильні мури, до яких розбиваються всі атаки зіпсутого світа і пекла. О, як треба нам в нинішніх часах невинних дівчат, щоб своїми жертвами благали в Бога добра для своєї Церкви, народу та Батьківщини. Які гарні є перли, що укриті на дні моря, так гарною є дівчина, якої краса душі є за-

квітчана чеснотою чистоти. Чим ангел в небі, тим чиста дівчина на землі, вона є ангелом на землі.

До чого зобов'язує гідність дівництва? Не все золото, що світиться! Одіння, хоч би найдорожче, найкраще, не зробить тебе дівою, лише життя правдиво дівиче. Неодна називається „панною”, „дівчиною”, але вона давно перестала бути ангелом в очах Божих. Неодна носить вінок на голові, але вінок у душі давно зів'яв. Неодна дівчина дала звести себе на манівці, а тепер зводить других. Через легкодушність і неосторожність впала в сіти диявола, а тепер сама є тим підлим знаряддям в руках сатани.

Що означає назва дівництва і до чого зобов'язує? Що говорить Св. Дух? „Дівчина думає те, що Боже, щоб була свята і тілом і духом”. Дівцтво, на думку Св. Духа, це чистота і святість душі і тіла.

Свята тілом. Супружжя є річчю святою, є св. Тайною, але воно є кінцем дівництва. По шлюбі дівчина перестає бути нею. Вона стає женою, до якої має право її муж, учить св. Павло. Та не лише супружжя (що має до цього право), нарушує дівцтво, але кожна нескромність. Дівчина має бути свята тілом! Не вільно їй тіла, святині Духа поганити гріхом! „Не вісте, яко храм Божій єст і Дух Божій живєт у вас”?

Свята духом. Святий, чистий Дух у дівчини, то є чиста думка, слово, діла, чисті змисли, чиста ціла! Каже св. Амброзій: Коли дівчина хоче стати колись ангелом неба, мусить бути ангелом землі, ангелом в дома, ангелом при праці, ангелом на забаві, ангелом, коли плаче, коли веселиться, коли молиться. Як часто називають тебе ангелом із-за вроди тіла, то тим більше будь ангелом в душі також.

Дівцтво є потугою народів, про яку вже Плятон говорив: „Пошанування богів і чистота дівиць — є найкращою обороною народу. Дівиці чисті хоронять молодь перед упадком в гріхи. Чистим та дівичим життям ставлять сильні фундаменти під будову своєї держави, під майбутність свого народу, бо такі стануть сильним, здоровим вогнищем родин, з яких виростуть сильні, а не спорохнавілі покоління”.

Чого повинна вистерігатися кожна дівчина? Має вистерігати-

ся всього гріха, що брудять дух і збещує тіло, той храм Божий. Повинна вистерігатися гріха, який противиться ангельській чесноті чистоти. Невинність стратити не є тяжко, але страчена раз, не верне вже ніколи. Гріх нечистий можна змазати покутою, але утраченого дівництва не повернуть навіть найщиріші сльози пролляті з жалю за цей гріх. Під прапором невинності не стане ніколи та душа, що стратила свою невинність. З хвилиною упадку в гріх не лишається нічого іншого, як стати під чорним, жалібним прапором та оплакувати свій нечистий гріх. На що треба уважати, щоб того скарбу не стратити?

Уникати злого, невідповідного товариства. Стерегтися все, як вогня, зіпсутих дівчат і хлопців. „Хто з ким пристає, таким остається”. „Ін фуґа салюс” — каже латинська приповідка! Так утікай від тих, що хотять зрабувати невинність твою. Св. Филип Нерей каже: „Солома не займеться, не запалиться, коли її не поставиться до вогню” — не попечеться той, хто не бавиться вогнем. Хто занадто близько пристає із особами іншого роду-пола, той хай буде певний, що впаде в гріх, бо діавол не спить. Від одного гнилого яблука псуються інші. Вистачить одно укушення змії, щоб затруїти цілий організм. Нераз одно слово двозначне чи погляд визиваючий може затруїти невинну, недосвідчену душу. Перед таким замикай і двері дому і серця твого. Як скаженого пса, так таких треба стерегтися і відганяти від себе. Звичайно такі гіршителі уживають слів масненьких, солодких, але пам'ятай, що мухам дають трутину під покришкою солодкого цукру. Ніколи не будь з людиною сам на сам. Не ходи з хлопцями по ночах і старайся бути все на очах своїх або родичів, або старших. Не проходжуйся ніколи далеко від дому, чи людей! Навіть коли подорожуєш, то старайся сидати не коло чоловіки, але коло жінки, хіба мусиш! Передусім старайся уникати іновірців або безбожників, чи підозрілих людей. Коли шукаєш праці, не бери там, де можеш стратити свою невинність. Шукай праці за посередництвом католицьких урядів праці, а не жидів чи масонів, чи безвірків. Пам'ятай, що стереженого — Бог стереже!

Уникай танців та небезпечних забав! Не кожний танець є за раз гріхом, але й правдою є, що не один танець став гробом невинності. Багато „жінок” танцює на забаві, каже св. Августин:

„Пані гордість, пані заздрість, пані порожність і пані розпуста”. Якби на забавах не було музики, безстидних розмов, та інших проступків, то здається не багато було б охотників до таких забав. На забавах гуляє змисловість. Вона заманює до танцю. Ніде не знаходимо в св. Письмі похвали для забав із танцями. Тому слушно питає св. Єфрем: „Хто навчив танцю? Ані св. Павло, ані інший апостол, лише той поганий звичай, це видумка діавола, бо він тоді має найбільше жниво. Св. Амброзій говорить, що домовиною невинності, а гробом встидливості є танці. На такі забави із танцями вільно іти, але з родичами або старшими опікунами і з ними вертатися додому. Дівчина, яку відпроваджує хлопець, з яким танцювала на забаві, нехай знає, що вона грішить, бо шукає нагоди до гріха і що такі відпровадження кінчаються гріхом.

Чувай і не вір нікому! Бо ти не є святіша від Давида, чи Петра, ані мудріша від Соломона, який нечистий гріх заплатив відступством від Бога. Чувай! Може око батька чи матері не бачить, але око Боже все і всюди догляне. Це око всевидючого Бога захоронило єгипетського Йосифа, Сузанну, захоронить і тебе, лише чувай! Дівичтво, невинність, це квітка, але ця має оборону, наприклад, рожа має колючки, які не допускають, щоб якась рука негідна її зірвала. Гідність твоя нехай буде тими колючками! Один рішучий твій погляд нехай засоромить зухвалого конкурента! Твоє слово повинно бути для нього завстидженням! Як хробак, хоч би малий, коли сяде на лелію, то споганить її, так і гріх нечистий, хоч би думкою, чи словом споганить твою душу. Дивися на сонечко Боже. Воно хоч посилає свої проміння через брудні предмети, але само не повалється. Так і ти дорога дівчино, хоч живеш серед зіпсутого світа, але не смієш забрукати своєї душі. Чувай. Не вір нікому легко! Хоч би навіть присягав перед тобою, не вір! Хоч би обіцяв тобі золоті гори — не вір! Одна присяга може бути лише добра! Знаєш де? В церкві при престолі, коли слуга Божий вас звінчає! Скільки то дівчат повірили, дали звестися, а заможж ніколи не вийшли, бо стратили не лише чистоту тіла і душі, але стратили добре ім'я, славу. Отже не вір так легко!

Пануй над собою, поборюй себе! З усієї боротьби християнина, найтяжчою є боротьба за чистоту. Св. Августин каже: „Нема дівництва без боротьби“. Це доказує нам історія. Старинні греки крім своїх божків, почитали дівцю Мінеру. Представляли її в лицарській зброї, з шоломом та списом; це означало, що чистоти не можна захоронити без великої боротьби. Жиди каменували тих, що виступали проти чесноти чистоти (Втор. 22,21). У римлян закопувано живцем ті Вестальки, що провинилися проти чистоти. Коли в поган боронили чесноту чистоти, то тим більше ти, українська дівчино, шануй свою дівочу гідність. Вчені Церкви називають чистоту — мучеництвом. Мучеництво триває коротко, а мучеництво чистоти триває ціле життя, тому то дівця є в так великому пошануванні. Дуже гарно представляють дівцю в білій сукні, вінець на голові і хрест в руці. Це означає невинність душі, вінок слави за перемогу та, що з Христом, своїм Женихом буде вічно жити в небі. Поборюй свої очі, які є вікнами душі твоєї, поборюй свій язик, бо лише порожня бочка гуде, а повна мовчить.

Молися. Св. Григорій каже, що молитва є і охороною і обороною встидливості. Помиляється той, хто думає, що власними силами можна опанувати змисловість і захвати чистоту. Св. Йоан Золотоустий говорить: що „милосердя Боже мусить гасити вогонь людської природи“.

ХІІ.

Добрий син і добра дочка. Кожна дочка чи син крім охорони себе перед нечистотою, мають ще обов'язок зглядом своїх родичів. Кожна дочка чи син, як добра дитина своїх батьків зобов'язані шанувати своїх родичів, любити їх та бути їм послухними. Батьки на землі заступають Бога. Вони в родині, як священики в парохії. Вони твоїми зверхниками. Шануй своїх батьків і поступай так, щоб ніколи їх не засмучувати. Не встидайся ніколи родичів, хоч би вони були уломні чи бідні. З великою пошаною та почесною цілуй їхні руки, що так тяжко працювали на хліб, щоб тебе вигодувати та виховати, як Бог хоче. Віддавай їм першенство все і всюди і не говори про них ніколи зле, бо пам'ятай на цю велику заповідь: „Шануй отця і матір твою, а будеш довго і добре жити на землі”. Сповняй їхню волю на кожному кроці і не протився їхнім приказам чи напiмненням. Прийде може час, що ти будеш приказувати, тому тепер навчися слухати, бо хто не вмiє слухати, не потрапить наказувати. Не будь, як інші зухвалі зглядом своїх стареньких батьків, що кажуть: „яйце мудріше від курки”. Може батьки не є такі вчені, як ти, але вони є твоїми батьками, пам'ятай про це! Хоч ти більше вчений, але ти не маєш таких шкіл високих як вони. Знаєш, які це школи? Досвід життя! Поважай родичів; слухай їх! Слухай передусім, коли тебе остерегають перед танцями не конче приличними, чи коли звертають увагу на те, що ти задовго ходиш з хлопцем почам, чи тебе остерігають перед хлопцем чи дівчиною, бо вони мають добру славу. Послухай їх, бо колись можеш жалувати цього! Четверта заповідь Божа каже нам шанувати своїх родичів не тому, що ми одержали життя від них (бо тоді діти каліки мали б право сказати: за що маю шанувати?), але Бог каже шанувати і це є важне для нас дітей! Учiмся від Нашого Спасителя,

про якого св. Письмо говорить, „що був послухним аж до смер-
ти, смерті-же хресної“ (Лук. 2,51, Філ. 2,8). Св. Ів. говорить:
„Моєю поживою є творити волю Отця Небесного“ (Ів. 7,34). Божі
заповіді вповні годяться із правами природи. Сама природа ви-
магає, щоб ми шанували родичів; мала дитина все біжить до своєї
матері. Я бачив раз такий образ: багато жінок стояло на вулиці,
як мала дитина прибігла до тих жінок і просто підійшла до своєї
матері, хоч, як я бачив пізніше цю матір, вона була бідна, згорб-
лена, нещасна, а були там інші гарні. Чому не йшла ця дитина
до тих, красних? Бог це дав і природа. В цілому нашому житті
має нам товаришити любов до наших родичів. Знаєте, мої дорогі,
коли людина старіється? Може думаєте тоді, коли одружується?
Ні, тоді, коли батьки умруть! Маємо, отже, за життя шанувати
своїх родичів, але не вільно нам про них забувати і по смерті.
Молитися, жертвувати свої св. Причастя та Сл. Божі. Наші ро-
дичі чекають там на нашу поміч. За моїх родичів я маю моли-
тися, бо родичі напевно, якщо в небі, то пам'ятають про нас, як
і за життя. Приклад пошани маємо на Ісусі Христі в Кані Гали-
лейській. Хоч ще не прийшла година творити чуда, то на про-
хання Матері Ісус робить чудо, щоб не застидати Її перед го-
стями (Св. Йоан Золот.). Кориолан, римлянин, розлютився на
римлян, покинув свій край і перейшов до вольсків. Ці викори-
стали його гнів і іменували його своїм вождем. Він йде на Рим
та облягає його. Перестрашені римляни післали до Кориолана з
проханнями своїх найстарших senatorів, пізніше тодішніх свя-
щеників з дорогоцінностями, але він відкинув це із погордою.
Коли нічого не помагало, тоді римляни післали до табору вольс-
ків найстарших і поважніших жінок із Ветурією, матір'ю Кори-
олана на чолі. Мати впала до ніг сина і просила про милосердя
для свого народу і держави. І дивись, не помогли ані золото, ані
обіцяна слава, але допомогла мати. Він кинувся в обійми своєї до-
рогої матері і сказав: „Мамо — ти врятувала Рим, але стратила
сина, бо вольски замордували його за те, що не додержав слова“
(491. по Хр.). Хоч би наші родичі були дуже бідні із низького со-
ціального стану, то і тоді маємо їх шанувати. Душе гарний при-
клад подає Йосиф, якого брати продали до Єгипту. Хоч Фараон

дав Йосифові найвищу владу в своїй державі, але, коли батько Йосифа прийшов до нього — він представив свого батька Фараонові (Бит. 47, 7). Так само Соломон віддавав честь своїй матері в цей спосіб, що коли вона приходила до нього, він вставав з трону, провадив свою матір і просив сідати по своїй правій руці (III. Цар. 11,19). Подібне читаємо про Папу Бенедикта XI. Раз прийшла до нього його мати, що була бідною прачкою. Її перебрали в красну одіж і зразу він не впізнав її, бо знав, що його матір бідна, але по хвилині дуже сердечно привітався. Дуже гарний приклад пошанування дає нам от-цей студент: він, йдучи вулицею зі своїми товаришами студентами, нараз віддалився від них і підійшов до якогось в'язня, що згортав болото на вулиці і поцілував його руку. Коли товариші робили йому закид, що він зробив зло, він відповів: „Це був мій батько”. Хоч би навіть наші родичі не заслуговували на те, щоб їх шанувати, то і тоді ми є зобов'язані їх блуди закривати і їх шанувати, бо так хоче Господь Бог. „Ділом, бесідою і всякою терпеливістю шануй вітця свого” (Сир. 3,9).

Маємо любити наших родичів, а любимо тоді, коли робимо і бажаємо їм добра. Йосиф єгипетський, коли побачив свого батька впав до ніг його, обняв їх, цілував і плакав з любови до нього (Бит. 46,29). Все, а зокрема в старості, коли наші родичі потребують нашої помочі, ми повинні їм це дати. Гарним прикладом для нас є Вуканович, наш земляк, який був у військовій академії. Це діялося в Вінер-Нойштадт. Цісарева Марія Тереса, коли звиджувала це заведення, подарувала йому за особливу його пильність 12 дукатів. Всі ці гроші післав він своєму старенькому, бідному батькові. Коли довідалася про це цісарева подарувала йому ще 24 дукати, а батькові призначила місячну платню аж до смерті. Так люди винагороджують добрих дітей за любов до їх родичів, а як доперва винагороджує Господь Бог.

Дорога Молоде! Чи не лишили ми наших родичів, стареньких і вони сьогодні може примирають з голоду, тому нехай же ця думка буде для тебе тим „мemento”, що будеш чесним, послухним Богові і своєму народові, щоб в цей спосіб зазначити пошану та любов до своїх родичів.

Гарним прикладом для нас є дочка Моруса, бувшого канцлера Англії, Маргарета. Король Генрик VIII, за святу віру казав стягти йому голову. Всі перестрашені не мали відваги його похоронити. Дочка не боялася похоронити свого батька, а король нічого їй не зробив. Навіть бузьки огрівають своїм тілом старих, коли ті не можуть літати і кормлять їх. А вже Ісус Христос дає нам прекрасний приклад любови до своєї Матері. Будучи на хресті серед страшних мук, віддав свою Матінку в опіку св. Йоана (19, 26).

Маємо слухати своїх родичів. Коли вони приказують нам робити добро, маємо їх слухати. „Діти, слухайте родичів у всім” (Кол. 3,20). Як в державі є той, що приказує і той, що слухає, так мусить бути і в родині. Коли б приказували родичі щось противне законові Божому, то тоді треба поступити так: „треба більше слухати Бога, як людей” (Діян. Ап. 5,29). Леовігільд, король західних Готів, замкнув був свого сина до вежі за те, що він прийняв католицьку віру. По якомусь часі король післав до в'язниці післанця, що він, король, подарує кару, коли він повернеться до ариянської віри. Син переказав до батька так: „Скажи батькові, що скорше зречуся його любови, корони, ба навіть життя, як виречися своєї віри”. Чи не гарний примір для нас тут на чужині, де маємо так багато спокус забути про свою віру, про церкву та нарід. Подібна судьба стрінула св. Варвару і інших святих. Ми можемо бути горді — хоч це нас багато коштує — але ми доказали, що багато наших єпископів, священників, братів, сестер, славних наших, незабутніх героїв-Упівців віддали своє життя, а не виріклися своєї батьківської віри та не стали зрадниками народу. Треба нам не лише гордитися, але треба нам їх наслідувати в інший спосіб, як можливо помагати фінансово, або бодай молитвою, бо вони потребують і одного і другого.

Крім родичів маємо слухати тих старших, це є учителів, опікунів, хлібодавців взагалі старших, бо старшість чи старість вже самі собою є достойні пошани чи послуху. „Перед сивою головою треба повстати” (Лев. 19,32). Все треба слухати старших, бо з уст їх чується мудрість і досвід. Молоді дуже часто розсіяні, нерозважні, тому добре є порадитися в старших. — Ромоам, наслідник

Соломона був дуже строгий. Йому радили бути лагідним, але він не послухав старших, лише своїх недосвідчених ровесників і був дуже, дуже строгий. Наслідок був такий, що 10 поколінь відійшло від нього і залишили осібну державу (III. Цар. 12).

Господь сам установив для жидів „високу раду”, зложену з 70 жидів старців, в римлян бачимо теж, на чолі держави сенаторів, т. є старших людей. Добре як разом всі спільними силами дбають про добро свого народу і продумують, щоб все було краще. За це спливає Боже благословення і на одиниці, і на народ. „Де згода в сімействі, де мир і тишина... їх Бог благословляє, добро їм посилає і з ними в вік живе”.

І ти, дорога Молоде, готуєшся бути батьком і матір'ю. Якщо ви є добрими дітьми, то напевно будете і добрими родичами. Найкраще приготуйтеся до шлюбного стану, коли будете провадити чисте, невинне життя. На добрих матерей чи жінок вчить вас церква і школа. Вчіться пильно, старайтеся не тратити часу для дурничок, лише працюйте, щоб не бути з порожніми руками на старші літа. Вчіться практичних робіт, щоб придалося це колись нам всім.

Дівчина повинна бути доброю християнкою; до молодців говорив я про це попередньо. Цілим серцем повинна любити свою Церкву. Тут на чужині повинна належати до своєї церкви, а не чужої, до тої церкви, в якій ти маєш навчитися правд віри і через середники, які подає св. Церква могла досягнути спокої для своєї душі. Нема парохії, в якій не було б якесь церковне товариство, як „Братство Матері Божої Неустаючої Помочі”, чи „Марійська Дружина”, чи „Апостольство Молитви”, чи інші. Чи належиш ти хоч до одного із вище названих? Чи виконуєш обов'язки того братства, до якого ти належиш? Нераз жаль, біль і встид, що ми маємо так багато в парохії дівчат, а до братства належить ледви кілька. Будьмо справедливі і коли належимо до різних світських товариств і клубів, то тим більше повинні ми належати до релігійних братств чи товариств. Не одна скаже: я не є монахиною. Братство, це не закон, тут не треба складати жадних обітів. Ти не є монахиною, але ти є християнкою-українкою. Твій нарід в кайданах, твій край у руїні, навіть молитись ворог не дає. Тут дають

молитися, але ми байдужі, ми глухі на стогін, плач, сльози наших рідних, може батька. матері. Пам'ятай, що щасливий той нарід, що має побожних, віруючих дівчат. Чи маю доказати? Прошу. Недавно ціла Франція обходила 500-літню річницю героїського тріумфу орлеанської дівчиці, Йоанни д'Арк, яка 23. лютого 1429 р. в ім'я Бога увільнила Францію від наїзду англійців, Представмо собі положення, яке тоді було: 17-ти літня дівчина, що ніколи не мала до діла зі зброєю, стає на чолі кількох лицарів — і проти кого? Проти найкраще організованої тоді армії в світі, з якою ніхто не відважився міряти. Лицарі гинуть, всі в страху, а ця молода дівчина іде від одного до другого воїна додає сили, вливає віру в перемогу, і за два місяці нарід переміг англійців. От що може дівчина зі сильною вірою в Бога зробити. Не одна скаже: „Я не маю часу”. Щоби піти до церкви в неділю, щоб зійтися на сходи раз в місяць, щоб раз бодай в першу п'ятницю чи неділю прийняти св. Причастіє, щоб відмовити вервицю, — чи на це треба багато часу? На інші сходи, до кіна, до клубу, на проходи, а на забави знаходиться час? Так треба і забавитися, треба і перейти, але пам'ятай, що маєш душу, мусиш і за себе і за своїх молитися. Коли скажеш, що не хочеш, або не любиш молитися, то повірю, але, коли кажеш, що не маєш часу, то не вірю. Це так, як би хтось сказав: „не маю часу мати душу”. Бракує тепер тебе в церкві, пам'ятай, щоби тебе колись не забракло в небі! Не одна боїться, щоб її не назвали „біготкою”. Не треба бути нею, треба лише молитися, виконувати обов'язки, які тебе повинують і це, що тебе навчили твої родичі. Чи перестала ти їх любити, чи забула ти про них? Чи не жаль тобі твоїх родичів, що вони так мучаться? Як жаль, то іди до церкви і молися. Боїшся, щоб не назвали тебе біготкою, а як назвуть тебе тоді, коли ти перестанеш бути релігійною і підеш на манівці? А як називають тих, що перестали любити Бога, що відвернулися від нього і провадять неправильне життя?

Не одна із вас, дорогі дівчата боїться, що будуть з неї сміятися і що не вийде заміж. Як ти помиляєшся. Один хлопець, коли запитали його, чому не женишся з тою, що ходив з нею, вона не села й говірлива? Послухай, що він відповів: „Вона добра лиш для забави, але жінка краща поважна та побожна, бо вона вміє

добре попровадити мені господарку". Послухайте мої дорогі, що пише св. Письмо в старому завіті про подібні справи. Молодий Товія перед своїм шлюбом так сказав до своєї нареченої Сарі: Саро, уважай, що я тобі скажу: „Сьогодні, завтра і післязавтра ми підемо молитися Богу, бо ми є дітьми Святого і ми не можемо дружитися, як діти поган... І вони молилися три дні (Тов. 8,4). Напевно Товія не був би оженився зі Сарою, якщо б вона не вміла або не хотіла молитися.

Послухай, як ти повинна поступати. Була п'ятниця. В суботу Петро мав брати з Настею шлюб. Він прийшов до неї і лишився на вечеру. Всі молилися перед вечерею, лише Петро ні. По вечері Настя не відпровадила і не попрощала Петра так як все. Батько запримітив це і спитав: „чому ти, Настуню, так поступила?" На це Настуня: „татку, я не виходжу заміж, я не хочу такого чоловіка, що не молиться". І хоч батько сварив, нічого не допомгло. От яка повинна бути українська дівчина. Тому пам'ятайте, що побожність, релігійність є запорукою, що супруги такі будуть добрі. Служби Богові, а не танцям чи забаві, бо за танець Бог не буде платити, лише за молитку та працю над собою та добрі діла.

Кажеш, що ти молода і маєш ще час. Піди на цвинтар, а переконаєшся, що там на хрестах є напис: „Тут спочиває наша одинокка доня, що прожила лише 22 роки, тут спочиває наш невіджалуваний син, що прожив лише 24 роки". Чи ти думаєш, що з тобою не може таке статися? Але, чи маємо запоруку, що будучи старими, зможемо бути добрими для Бога? Пам'ятай, що дерево, яке зігнулося в один бік, скоріше зломиться, як вирівняється. Св. Тайни є призначені для нас живих. Чи не встидно нам, що ми не користуємо із св. Тайн, які Господь Бог установив для нас живих? Ти, дорога дівчино, якщо маєш товаришку або молодшу сестру, чи брата, повинна бути добрим прикладом. Ти повинна бути апостолкою, бо без Бога не можемо бути добрими. Старайся, щоби в тебе був молитвенник та вервиця. Пам'ятай, щоб ти жертвувала Службу Божу за своїх родичів і за їх життя, і по смерті також. Пам'ятай своєму ближньому допомгти, коли він хворий, чи голодний. Будь апостолкою в своїй парохії.

Працюєш у фабриці і твоя товаришка ходить з підозрілим мущиною, старайся її відвернути від нього.

Старайся, щоб не лише ти, але й твої добрі товариші і товаришки вистерігалися соромницьких бесід, жартів, щоб не читали злих книжок та газет. Постарайся, щоби в твоїй хаті була обов'язково газета добра, як „Шлях” чи „Америка”, „Місіонар”, „Голос Спасителя” і інші. Пам'ятай про св. Письмо, щоби воно було на твоїм столі. Пам'ятай, що молитва має бути твоїм нерозлучним приятелем. А може ти сирота, може ти на службі і гірко тобі жити? Не будеш опущена, коли матимеш Бога за свого приятеля, а Матінку Божу за свою матір. Скільки є дівчат, що нарікають на пости, але не їдять цілими днями, бо хочать мати „добру лінію”. Нераз в церкві богослуження затягнеться трохи довше, то наріканню нема кінця, але, коли піде до фризiera і там держить голову під якоюсь машиною, щоб мати гарну зачіску, і то яких 5 годин, то це нічого. Оповідав мені один професор, що його жінка, коли зачала робити „відтовщуючу курацію”, то він і діти мало на сухоти не повмирали, бо жінка ходила все голодна, не положилася, хоч була змучена, була злосна і деколи замість соли до якоїсь зупи — дала перцю, а деколи солила ту саму страву два рази і не можна було нічого сказати, бо злостилася, як оса. Чи не так? Уважай, щоб ти такою не була, а коли навіть будеш робитися „модною”, то роби це без шкоди для своєї душі. Будь тверезою, бо п'янство, це ворог Церкви, народу і душі, маєтку та доброго імені. П'янство було причиною смерти Св. Івана Хрестителя. Пильно стережи, коли будеш заключавати супружжя, щоб твій будучий муж не був алькоголіком, бо не будеш мати ніколи щастя з ним.

Тяжко є вдержатися перед спокусами, коли зі всіх сторін чигають вони на твою душу. Ходи сповідатися часто, приймай св. Причастя, а запевняю тебе, що всякі спокуси будуть відбиватися від тебе, бо найсильніший засіб оборони перед спокусами, це св. сповідь і св. Причастя. Ісус Евхаристійний запрошує тебе, дорога молоде: „Прийдіть до мене всі струджені і обтяжені різними турботами, а я дам вам спокій”. Здається, ніхто не має так

багато клопотів, як ти, дорога молоде, бо дияволіві найбільше залежить на тім, щоб тебе знищити, бо коли знищить тебе, нищить нарід і його майбутність, бо який цвіт — такий овоч, яка молодь — такий нарід.

ХІІІ.

Вороги молодости-молоді. Молодість, це найкращий час, це вік надії і засіву, але рівночасно і найнебезпечніший час. Як молодь є гарною, коли є здоровою, так і є бридкою, коли вона заразиться різними хворобами. Молодість має своїх приятелів, але й ворогів теж не бракує. Має своїх ангелів-хоронителів, але й має дияволів також, має своїх добродіїв, але й своїх злодіїв, які хочуть обдерти її зі всього, що гарне, чесне і здорове. Не конче приємно є дивитися на погребника, бо він забирає нашого найдорожчого із хати, але далеко страшнішим таким грабарем є зле товариство, яке не тіло, але душу закопує в безодню гріха. Кожний чоловік, а передусім молодий, потребує в житті приятеля і товариства. Навіть птахи і звірята люблять бути громадно. Приязнь з молодих літ є найкраща і найтриваліша. Тільки дикуни сторонять і уникають людей. Але треба бути обережним у вибиранні товариства, бо невідповідне товариство може стати джерелом зіпсуття і упадку в пропасть гріха. Скільки то молодих людей впало жертвою зіпсутого, злого товариства! Найкраще виховані діти в дома, в школі, псуються, коли вийдуть поза дім чи школу. А хто їх псує? **Товариство картярів, чи пияків, розпусників, безбожників чи злодіїв або лінохів, гордих та непослушних, тих, що люблять іти до барів-корчми.** Також не є добре ходити до кіна, бо не всі фільми вчать доброго. Не можу поминути ще однієї нагоди до гріха, нею є їзда автомашиною. Пізніше про це поговоримо. Нераз чути від родичів: „наш син (або дочка) змінився до непізнання, якби в нього вступив злий дух, і то від часу, як почав читати всілякі злі янижки і газети”.

Злим духом є зле товариство. Ми знаємо зі св. Письма, що блудний син був добрий, доки не мав злих товаришів. Заки ходить до школи, трохи боїться учителя, трохи встидається това-

ришив, родичі все мають його на оці, вчиться релігії, мусить іти частіше до сповіді, на Богослуження і це все держить хлопця, чи дівчину від зіпсуття. Перестане ходити до школи, то вже починає приходити пізніше вечером додому, вже відповідає родичам нечемно, вже потребує довше в неділю спати і не йде через це до церкви, бо пізно приходиться додому. В злім товаристві вчиться молодий хлопець чи дівчина різних неприличних жартів, в злім товаристві почує, якби то здобути гроші, бо хочеться заграти в карти, чи напиться горілки, в злім товаристві почує проклони. Одна мати оповідала сусідці: „Мій син, відколи перестав ходити до школи, то кажу вам, так клене, як старий”. Бідна мати, замість сина гальмувати, перестерігати і встидатися за нього, вона, бідна, ще й людям оповідає. Зле товариство переходить в злу навичку, в наліг і тоді не знає сам, що зі собою зробити, як прийде вечір. Замість перечитати якусь добру книжку, то буде вганяти, як божевільний і при тім тратить здоров'я і честь. „З яким пристаєш, таким сам стаєш”. Чи не правда? Не один може мені посвідчити, що якби не зле товариство, то ніколи не був би пішов до в'язниці або й на шибеницю, а навіть і передчасно на цвинтар. В моєму селі був такий випадок, що господар зловив одного хлопця, котрий крав кури з іншими і то довший час. Одного разу господар засівся і зловив 16-літнього хлопця і так його вибив, що після цього він лише кашляв і до кількох місяців занесли його на цвинтар. Ціле село знало причину його смерті, але цей хлопчина був сиротою і не було кому його нагадувати. Може і ти, дорога молоде, самотна, тож будь обережною і не приставай до злих людей. Бо, як вода замерзне, то в такім стані лишається так довго, як довго не загіє сонце. І на твою душу пізніше мусить зійти проміння ласки Божої, щоб тебе направити. Пам'ятай про це і будь розумною. В карти грати, це діло не конче добре. Маю на думці в гроші, газардувати. Хоч і от-так собі, без грошей, не все є добре грати тоді, коли ти є нервовий. В Коломиї, перед війною, був такий випадок: Син інтелігентних родичів був вже в 8. гімн. класі. Він грав у карти і програв багато грошей, не міг віддати, родичам боявся сказати, був трохи за гордий і — застрілювався, бо мав „гоноровий довг”.

Не розумне таке говорення, бо там не було гонору, лише слабкий характер, слаба або й жадна віра. Тому не товаришуй з кимбудь! Так зле товариство, а при тім картярство нераз і не два забрало родичам дорогого сина, дітям батька, жінці мужа, народові громадянина, церкві доброго християнина, а для неба душу, відкуплену Найсв. Кров'ю Христа. Напевно, коли ваша дорога мати або батько прашалися з вами, то мусіли сказати: „дивися дитино, щоб ти не приставав з кимбудь“. Не забувай про золоті слова своїх найдорожчих родичів, а при тім будь чесним перед Богом і собою, бо ти напевно приобіцяв це своїм родичам!

XIV.

Другим шкідником, що пеує молодь, це **пиянство**. Алькоголь, це отруя. Організм молодих людей дуже податний для алькоголю. Неуміреність в їді і питті є вже головним гріхом, тому лише із цієї одної причини ми не повинні впиватися, бо вже через лакомство Еви прийшов гріх на цілий людський рід. Неумірений чоловік шкодить своєму здоров'ю, приводить себе до втрати чести і маєтку, попадає в усякі блуди і хвороби, вмирає звичайно нещасливо і вкінці йде на вічне осудження. Неуміреність має погубний вплив і на потомків. Лікарі доказують, що діти, які поволивчатся, та є тупоумні, мусіли мати батьків п'яниць. „Алькоголь” слово арабське і означає розпалення крові. Чи не так? П'яний немов горить, йому ніколи не зимно. Є ще інші роди напйтків, як вино, пиво, мід та рум. Все одно чим би ми не впилися, поповнюємо гріх неумірености. Алькоголь, як твердять лікарі є сильною отруєю. Впиватися, отже, алькоголем, якого рода він би не був, є зчином для душі і для тіла, бо через це скорочується життя.

П'яниця не тільки грішить, але він приносить шкоду своєму народові. Нарід повинен бути здоровий, розумний, а діти п'яниць не можуть бути здорові і розумні. В нас в Україні, де була корчма, свідоміші люди поборювали різними способами. Хто знищив корчму, цей був патріот, це був свідомий українець. Звичайно корчми були не в українських руках. Прийшов час, де в нас не було корчми на селі, бо люди належали до братств тверезости, або відродження, а корчмар не мав що робити в свідомому селі і забирався геть. Большевики, це спеціалісти від нищення людей і фізично і духово. Вони дають багато горілки, щоб знетверезений чоловік не був здібним до якоїсь позитивної праці, до студіювання, до здобуття культури. Це наші вороги, тому ми їм не можемо дивуватися, але за це треба боліти, коли ми самі робимо

це, що колись поборювали. Ми колись нарікали на жидів, що вони нищили пияцтвом наших людей. Це все минуло. Погляньмо ми тут в Америці, скільки наших людей пиячить, скільки ми маємо клюбів, але чи в тих клюбах сходяться може перелічити добру газету чи добру книжку, може обговорюють якісь справи поважного змісту, може продумують над якоюсь розумною проблемою?! Інші народи мають клюзи на культурні розривки, а в нас — подекуди пожалься Боже, — карти, бійки і інші недобрі речі! Скільки в клюзи пропивають люди за п'ятницю, суботу і неділю, коли на рідних землях люди пухнуть з голоду! Але коли прийдеться дати на церкву, чи школу, чи національний даток, чи на якунебудь добру народню ціль, то нема грошей. Спитаємо наших отців парохів, спитаємо Національний Конгресовий Комітет, а вони нам скажуть, який процент людей платить цей даток. Чому? Бо саме при горілці, чи взагалі при пиятиці говориться про такі речі, але в світлі ненависти, очернення, зі злобою, як про щось найгірше. При пиянстві починається змова проти того, чи іншого, тут починається грішний флірт, тут змовляються два приятелі, де б роздобути грошей. Одним словом — тут говориться про все, що противиться Богові та благородній справі. Тут свідок за чарку горілки зобов'язується фальшиво присягнути, тут постають різні сплетні і т. д. Слушно хтось назвав корчму „диявольською канцелярією”. В корчмі затрачується і християнська і національна честь. Ми повинні бути тут, а передусім наша українська молодь, світлом для інших, бо тверезістю ми шануємо свою віру і свою націю. Скільки то нераз нарікання, як треба посидіти довше на якихсь сходинах, чи концерті (справді наші імпрези деколи трохи таки задовгі), то ми не можемо висидіти, але сидіти нераз в димі, то це нічого. Пиянство рабує нам нашу честь, ми стаємо нерозумним сотворінням. Тяжко працюємо і запрацьований гріш за кілька днів стратимо за один день. Не берім прикладу від диких людей, що крім жолудка нічого не знають.

Чоловік є сотворений на образ і подобу Божу. Як виглядає цей образ, коли його пан лежить в болоті п'яний, бо ноги його відмовляють йому послууху. Дорогий молодче і дівчино, будьте патріотами і тяжко запрацьований гріш шануй, щади, не жалуй на

Церкву, на бідних, на Службу Божу за свій нарід, за УПА: вишли до Європи скитальцям, що не в силі запрацювати, дай на добру пресу, дай на сирот, на Семинар, бо це наша гординя, на школу! Як багато могли б ми збудувати гарних церков на рік за ці гроші, що ми самі проп'ємо, скільки то шкіл постало б, скільки Народних Домів ми пропиваємо?! Може колись вернешся на Україну, то з чим? Щади, як не даєш на добрі ціли, то й не пияч, бо це є сьогодні злочин. П'яниця вдоволяється лише пиянством, він все, що зле, робить по п'яному, грішить, і тому цей гріх є корінем многих інших.

Пиянство є ворогом нашого маєтку. П'яниця ніколи не має грошей. Ми співаємо в одній пісні: „всі кишені вивертає, а там грошей вже не має, нічим підхмелитися”. Тоді такий зачинає промишляти, як би роздобути гроші. Тут починаються крадіж, грабунки і інше. Скільки то наших полонин в горах пішло до чужого маєтку, скільки то нив, моргів поля, забрав корчмар, скільки то домів зліщитували нашим людям, і той сам, що пропив свою хату, поле став наймитом в того самого нового власника. Яка страшна нужда була в нашому народі через пиянство. Скажеш, це було колись, але не нині. Заглянь, дорога молоде, в неділю до наших таки клубів, а переконаєшся, що правду говорю. Оповідать, що якийсь обдертий чоловік міряв двері корчми. Жид-корчмар спитав його, що він робить. „Міряю і міряю ці двері, але ніяк не можу зрозуміти, як в ці двері могли влізтися: моя сто-дола, моя хата, мої ниви”. На це корчмар: „Бо ти Іване дурний”, і показуючи на свою голову: „це голова”. Чи не правда, що наші люди були насправду без розуму? Я не говорю, що загал із нас пиячить, але якраз ми повинні дбати про всіх тих, що люблять пиячити. Не сміє пропасти і розпиватися ані одна особа і нам треба її шукати. Скільки є самотніх хлопців та дівчат, що почувають себе дуже самотніми і пиячуть. Пригорнім таких до себе. „Обніміте, брати мої, найменшого брата”. Прозрیم і не упиваймося нічим, бо в пиянстві є блуд, як каже св. Письмо.

Раз чоловік-п'яниця встав рано і каже до жінки: „Мав я такий сон: Снилися мені чотири щурі; один дуже товстий, два худі і один сліпий, і цей товстий вганявся за тими худими і сліпим”. А жінка так пояснила йому: „Товстий щур, це корчмар, що ти

його вигодував моєю кривавинцею, два худі, це я і мої діти, а сліпий, це ти, дурню, бо мусимо забиратися зі своєї хати". О, як багато ця історійка каже нам, що пиянство рабує масток, розум і очі.

Пиянство нищить наше здоров'я. Один лікар хотів доказати людям, що алкоголь є шкідливий. Він випробував це на безрогах. Налляв до корита і води і горілки та не давав їсти, бо хотів змусити звірята до пиття. Вони випили воду, а горілки не понюхали. Вкінці змушені голодом випили, але ходили, дійсно п'яні. Потім пили багато води, а по якимсь часі згинули. Так і з нашим здоров'ям, коли пиячимо. Погляньмо на п'яницю, а переконаємося, що на ній лиш мох виступив.

Раз малпа бачила, як пан пив горілку. Одного разу трапилося так, що вона мала нагоду потягнути горілки. Це не вийшло їй на здоров'я, мусіла все вернути. Пан підозрівав слуг, але щоб переконатися, поставив знову горілку на пробу. Малпа своєю звинністю побігла до шафи, вхопила пляшку і розбила на дрібні куски. Чи чоловік не повинен встидатися перед сотворінням, що не має розуму?

Інший приклад: Один лікар випробовував алкоголь на великих псах. За кілька літ ті пси так звелися, що з великих псів родилися маленькі, що можна було їх до кишені сховати. Так ділає алкоголь на здоров'я. Не убий, каже 5-та заповідь Божа! Дорога молоде, і Бог і нарід не хоче мати нас п'яницями, бо будемо карликами не лише тіла, але й духа. Нераз пияки здоровляться чарками і при тім кажуть: „Дай Боже здоров'я, або, Бог в Тройці пробуває". Чи це не є образа Божа, коли до таких речей уживати Бога за свідка.

Родинне нещастя і всякі інші злочини беруть початок також від горілки. Родина, це підстава народу. Пам'ятаймо про це і будьмо обережними. Отрути, коли бачимо на ній напис, не візьмемо до уст, пам'ятаймо, що в алкоголі є також отрута, лише називається інакше, більше приманливо. Пам'ятаймо, що п'яниці не ввійдуть до Царства Божого. Оповідують, що Людвик, французький король любив пити горілку. Мати його просила не пити, але це не помагало, а вкінці раз сказала: „сину воліла б тебе ба-

чити на катафальку, щоб ти не ображав Бога так сильно". Це так подіلالо на Людвика, що він налляв дві чарки горілки, попросив матір і сказав: „Мамо, випийте зі мною, а я присягаю, що це буде остання моя чарка". Випив, поцілував маму в руку, і більше не пив. Дорога молоде! Коли між вашими знайомими хтось є, що любить заглядати до чарки, скажіть йому як поступив французький король. Нехай і він так поступить. Нам треба людей тверезих, сильних волею і свіжих розумом. Нам треба молодих людей, здорових, а не спорохнявілих. Нам треба людей до будови нації і здорове дерево лише здатне до будови, а спорохнявіле викидається на смітник.

В одній громаді була місія і люди постановили більше не пити. Одного разу пан Петро ішов попри корчму. Корчмар стояв при дверях і кликав його до середини. Цей відказувався, а вкінці зайшов. Корчмареві по довгих клопотах таки не вдалось намовити Петра випити. Петро сказав: „Вип'єш ти, то вип'ю і я". Корчмар випив, тоді Петро витягнув кусник солонини і каже: „а тепер закуси". Ну, Петре, нам не вільно їсти свиню. Так? То й нам не вільно пити більше горілки. Це для нас наука. Не вільно нам розпиватися, бо це є злочин роблений проти Бога, народу, себе і родини. Може хтось із знайомих твоїх зачав знову пити, проси, нехай перестане, бо пияцтво, — це певна скоро могила.

ХV.

Третім шкідником, є нечистота. Св Альфонс говорить так: „Між засудженими в пеклі, нема ні одного, щоб не грішив проти 6-ої зап. Божої, а 99% є прокляті за цей гріх”. Коли черв'як влізе в середину дерева, то знищить його, коли гріх нечистий опанує серце, тоді нищить ласку Божу, але тіло теж нидіє. а вкінці умирає. Дорога молоде; про це говорити не належить ані до приємности, як теж ані не є легко, а коли зважимо, що про це говорить на свій лад, а не по думці волі Божої, театр, кіно, по-вісти, газети, товариство, малюнки і інші вистави, то не вільно мені замовчати це. коли я вже зачав до вас говорити. Видно, що важна ця справа, коли Господь Бог аж в 2-ох заповідях про це говорить. Зі всіх усюдів нападає на молоду душу спокуса в різній формі. Треба гаряче молитися, щоб уникнути упадку. Який є плян Божий відносно цієї справи? Чоловік і жінка належать собі, а не хлопець і дівчина; до Адама і Еви сказав Бог, що вони належить до себе і мають право одне до другого. Ростіть і мно-жіться і наповняйте землю і обладайте її”. Дорогий молодче, до-рога дівчино! Запам'ятай ці слова і послухай їх! Здається на пер-ший погляд, що це відноситься лише до супруг, однаке це охоп-лює кожний гріх, що противиться чистоті. Про це читаємо у св. Мат. (15, 19-20) „з серця виходять злі гадки, чужоложство, що оплюгавлюють чоловіка”. А св. Павло пише: „блуд і всяка нечи-стота або жадання нехай і не згадується між вами, як подобас святим, ані безсоромність ні немудрі слова, розмови, жарти які не пасують вам” Ефез. (5, 3-4). Отже, коли кожна нечистота є гріхом, то гріхом є теж це, що до неї провадить, як думка, погляд, читання чи якась інша небезпека. Божий плян був гарний, Бог хотів бачити чоловіка, якнайкраще створіння, але чоловік бунту-ється проти Божого зарядження.

Цей приклад насвітлить нам цю справу. Один молодий чоловік на запитання, чому він не жениться, відповів: „нинішній світ далеко ліберальніший, як колись. Я вичитав, каже він, таке: давніше не було літаків, але зате чисті душі літали високо, не було радіо, але легше пізнавалося чисті серця. Давніше не було пудру, а сьогодні жінка невинувудрована, невимальована не піде між людей; давніше жінки заглядали до зеркала лише в дома, а сьогодні 10 раз заглядає заки заїде три трамвасві зупинки. Давніше дівчина мусіла довго просити позволення мати довгу суконку, а сьогодні підросток вже чепуриться і враз з матір'ю конкурують, хто молодше вбраний, мати чи доня. Давніше не було розводів, а як трапився, то всіх ця вістка наповняла жалем, болем, співчуттям, а сьогодні розводи є на порядку деннім і цікавляться ним лише, чи не буде другий. Давніше подружжя було святістю, а нині многі хотять реформи, бо уважають подружжя за перестарілу інституцію. Давніше жінка старалася імпонувати доброю кухнею, багато дітьми, своєю жіночістю, а нині жінка старається заімпонувати танцями, куренням папіросів, стадом псів і котів. малюванням себе і т. п. Давно були теж гріхи того роду, але коли такі були, то скривалися з ними, бо уважали їх за велике зло, а нині чваняються тим гріхом. Давно неморальність уважано, як гріх і пятновано це як зло, сьогодні уважають це за поступ. Кажуть нині є інша техніка, то хай буде й інша етика.

Знане є нам із історії це, як Валтазар останній король вавилонський уживав начиння, посвяченого Богові і тої ночі був забитим. Св. Письмо (1. Кор. 3-16-17) каже: „Невісте, яко храм Божий есте і Дух Божий живет у вас“, а в другому місці: „а щож скаже Господь Бог тоді, коли профанується не церковні посудини, але живі святині Бога? (1. Кор. 3, 16). Що сталося зі Содомою і Гоморою? Чому так сталося? Бо люди подоптали закон Божий. Жили неморально, гуляли, пили, розпустаували. Це не байка. Мертве море є свідком по нинішній день.

В Німеччині перед війною були появилися банкноти 5-марок із написом: „Für dich gab ich die Unschuld“ — для тебе дала я свою невинність. На ту тему написав один француз католик свою завагу. „Зближається для Німеччини це саме, що стрінуло Содому

і Гомору, як вже таке виписують на грошах. Де мораль впала, впаде і сила". Це діялося 1936, а в кілька літ пізніше Німеччина замінилася в купу розвалищ. Так, де чоловік бунтується проти Бога, там буде боротьба, а ясне, що з Богом не виграв війни навіть Юда, хоч мав Його в своїх руках. Дорога молоде, і від тебе жадає Бог чистого серця, бо зле дерево не може родити добрих овочів. Ти маєш виконати приказ Божий, коли заключиш св. Тайни. Супружжя; заховай чистоту до престола, коли тобі заспівають „Славою і честю вінчал еси я". Не будь як інші кажуть: „Молодість має своє право, нехай вишумить", це значить дати повне право своїм змислам. Що з того вийде? Св. Франц з Асизу називає своє тіло „братом осла" і слушно. Чи не треба тримати наше тіло коротко, як осла? Спробуй пустити осла без твоєї опіки, то запровадить тебе в болото. Чи не це саме є з нашим тілом? Тому треба нам тримати наше тіло коротко, не pozwalати на те, що наші думки забagнуть.

Не один із шановних читачів скаже, це не можливо так жити. Чоловік молодий, мусить вишуміти. Ні неправда, бо всі так не роблять і якоесь не шумують. Як чоловік, то годжуся із тобою, бо чоловік сам зі себе мусить власти своїй зіпсутій природі, але чоловік не є лиш чоловіком. Він є ще християнином, а Христос дає нам свою ласку. Молися, приймай св. Тайни, а скажеш, що я правду говорю. Отже чувай і молися, бо впадеш в спокусу! Приходить спокуса, не бався нею, бо вона, як огонь може спалити, коли з ним будеш бавитися. Дорогі мої друзі! На нарікайте, що не можете побороти спокуси. Не вірю! Коли скажеш, що не вмієш їх відганяти або не хочеш, то скорше повірю. Отже від спокуси ніхто не є свобідний, але послухай, що маємо робити в спокусах. Що робить оса, коли ворог на неї нападає? Коле своїм жалом. Бог дав їй оборону. Що робить кіт, коли ворог хоче його задусити? Витягає пазурі і коле; що робить птах, коли його хтось хоче здавити? Своім дзюбом та крилами старається відігнати ворога. Бачиш Бог добрий для тих сотворінь, а для нас, що маємо безсмертну душу, мав би нас Бог лишити своїм силам? Ні, Бог дав і нам зброю до оборони: молися, молися і щераз молися, а побідиш! Як гріх нечистоти в очах Бога є найстрашнішим, так і наслідки його такі самі. Вистарчить заглянути до шпиталів, скільки

там хворих і на які хвороби, загляньмо до почекалень лікарських, а побачимо молодих людей, що виглядає на здорового, а червак його точить, зайдім до суду, а переконаємося, яке нещастя спричинює нечистий гріх, відвідаймо доми поправи, а побачимо, що причиною їх є не що інше, як неморальне життя, бо розпуста потягає за собою злодійство. Сумні наслідки цього гріха. Чи можна надіятися добра від таких громадян, чи можна сказати, що з таких молодих людей будуть добрі колись родичі? Ні! Тож моли-ся і втікай від нагоди, а напевно будеш чистий, а щасливі чисті серцем, бо вони Бога побачать. Не хочеш бачити Бога, то поба-чиш диявола. Вибирай!

Хто має відвагу боротися зі спокусами все і всюди, той не спля-мить своєї душі. Хоч сьогодні тут не має переслідування хисти-ян, нема мучеників, що кров свою проливають, але є багато лю-дей, що серед моря розпусти є тими мучениками, що для Христа переносять всі спокуси зі сторони світа та злих людей і дияво-ла. Чистота є вогнем, що зміцнює характер, подібно, як сонце скріплює своїми проміннями рослини, чистоту вносить до життя радість, силу і наш нарід може полягати на тих молодцях і дів-чатах, що потраплять заховати чистоту і гарт духа мимо зара-женої неморальністю атмосфери. Чиста молодь, це підніжжя, на яким сміло може стояти ціла суспільність. Отже, як будемо мати відвагу протиставити чоло проти навали неморальности, то ви-граємо все, якщо ні — то програємо. Зробім постанову: „Ми укра-їнська молоде будемо чистими хоч би не знати які пекольні сили змовилися проти нас“. Дорога молоде! Гарна є смерть героїв, але ще краще є геройське життя. Цінім і одно і друге! Героєм є ти дорога молоде, що заховуєш чистоту мимо зазіхань на твою не-винність. Героїнями України є ви всі дівчата і молодці, хоч зна-ходитеся в спокусливому оточенні, задержуєте ваші серця чисті, як лілеї. Дівчата, ви що працюєте серед різних людей, які сво-їми нераз брудними жартами хочать позискати вас для себе, ви є славою української молоді, ви що маєте може не одну пропо-зицію своїх шефів і коли б тільки уступили в однім пункті, зро-били б кар'єру, але ви цього не робите, бо ваша мораль, вихован-ня вам не дозволяє. Честь вам і слава від української спільноти,

бо ви є її славою і надією. Честь вам, що всі ці хмародери не закривають перед вами гори Синай.

Мусимо признати, що гріх є безличний, чеснота проте не сміла, боязлива. Нинішнє людство під напором крикливих гасел „уживай світа” боїться забрати голос, тому й не дивниця, що немораль панує. Є люди, що були б добрими визнавцями Ісуса Христа, якби не попали між Його явних ворогів. Не зробили б жадного зла, якби не боялися опінії оточення, отже є добрими, але не мають відваги станути одверто до боротьби зі злом. „Моя хата з краю”, ні, треба відважно протиставитися лихові, це не значить, що маємо бути брутальними, ні, але своїх поглядів можна боронити в делікатний спосіб. От приклад як це треба робити: один місіонар, їдучи кораблем з Африки до Європи мусів сидіти коло одної дами, що була неконче прилично убрана. До обіду подали їй яблука. Вона наставляла на місіонаря, щоби цей з'їв. Він відповів: „я волів би, щоби пані самі з'їли”. „Чому лкраз я”, запитала дама? Думаю, що було б повторилося це, про що св. письмо говорить, про Еву. Певно пані пригадають собі, якто Ева, коли вкусила овоч, отворилися їй очі і вона пізнала, що була неубрана. Можна все сказати і нікого не образити. Навіть не ображуймо тих, що нас часто ображують, але й не будьмо боягузами, коли йде про заманіфестування моралі, чи її оборону. Коли стаємо в обороні нашого українського імені, обороняємо славу своїх предків і так мусить бути, тому будьмо консеквентними і обороняймо нашу мораль, нашу християнську етику.

Будьмо не лише відважними, але ми повинні бути гордими, що Христова етика веде перед в цілому світі. Світ є деколи неконсеквентний. Наприклад, нині не подають люди руки тому, хто є знаним злодієм, але за те одиниця неморальна, що зводить багато людей на манівці є навіть дуже пожаданою в товаристві, бо має засіб ординарних дотепів. Чи це консеквентно? Нині, як якийсь студент буде нарікати в доктора, що голодує, не має звідки удержатися, то доктор не застановить його красти, але, як той сам буде нарікати на свої нерви, що докучають йому похоти змишловости, то доктор „в ім'я гігієни” радить і дозволяє йому грішити. Чи це є консеквентним?

Коли товаришка не додержала слова або зловили її на неправдомовності, зараз закладають бойкот, але за те, коли знають всі, що вона неморально живе, то це цілком природне. Чи це консеквентне?

Коли хтось не оголений або в старім убранні прийде на забаву, то бойкотують, називають зле вихованим, але „джентлемен“, який звів багато дівчат та має на совісті багато чужих річей, ніхто не дивиться на нього зле. Головне, щоби зовнішньо був елегант! Де є консеквенція світу? Не лише не вільно красти, убивати, очорнювати, але і не вільно бути неморальним. Тут треба бути відважним і стати в обороні етики.

Часто чується, що молодь нарікає на оточення: „Хотів би я бути, але, коли погляну довкруги себе, всі живуть, як хочуть, а я один маю бути порядним“? Не дивниця, що впадають в гріхи, бо вже відразу засуджують себе на упадок! Ні, і перед нами і з нами є багато людей, що живуть, як Христос хоче. Могли і можуть ті, чому не може і я?

Деякі кажуть, що 6-ої зап. Божої не можна заховати, бо це зашкодить здоров'ю. Жоден лікар не потвердить цього, хіба зловілі люди намовляють молодих, недосвідчених людей, щоби в цей спосіб заглушити в собі совість, щоб мати з цього користь. Мимо цього деякі лікарі дають такі поради, бо кажуть, що вони за час своєї лікарської практики ще не стрінули молодця чи дівчину. Він нехай не дивується, бо той, хто живе опановано, не потребує йти до лікаря, бо нервово вичерпаних провадить до лікаря власне гріх, він цей гріх зробив того молодця нервовим. Не вільно нам етику Христову знизити до почекальні невіруючих лікарів, як не вільно і не можна забрати сонця з неба тому, що дехто не може знести сильного світла його, або чи можна знищити білий хліб, тому, що деякі хворіють на цукрицю?

Повір і своєму сповідникові, що є можливо жити опановано. Спокуси нападають на мене, нарікає не одна молода особа. Спокуса не є ще гріхом. Коли її побореш — маєш заслугу. Для нас, що боремося із спокусами є дуже гарний приклад св. Катерини зі Сієн. Коли минула спокуса і вона чула, що є утомлена, питала Ісуса: „Ісусе мій, де Ти був, коли спокуси мучили мое серце“?

Ісус відповідав: „Чи була ти з них задоволена”? Ні, відповідала Катерина. „Отже бачиш я був тоді в твоєму серці”. Як хворий, коли відзискає здоров'я тішиться і більше його шанує, так і для нас, ми, що впадали в гріх, не попадаймо в безнадійність, що нам нема вороття. Бог нам простить, щоби ми могли Його потім більше любити. Найбільший для нас приклад до наслідування в покутуванні, це Марія Магдалина.

XVI.

Четвертим шкідником-погребником молодости є лінивість, бо хто працює, бореться з одним гріхом, а хто лінивий, не працює, має сто ворогів. Лінивий чоловік подібний до дерева, що не родить і ми знаємо зі св. Письма, що Ісус Христос прокляв це дерево і казав стяти і вкинути в огонь. Це саме відноситься до лінивого. Лінивість приводить чоловіка до різних проступків, воно є учителем їх. До порожньої бочки можемо налити різного пилу, так і лінивий буде займатися всілякими речами. Каже св. Василій, що чоловік є, як рілля: не засієш добрим насінням, то вона видасть самий бур'ян. Як залізо-плуг, що як не оре, то заржавіє, так і чоловік лінивий стає брудним. Св. Тома каже, що як птах є безпечний, коли летить, так і чоловік, коли працює. В природі лінивість спричинює тяж сумні наслідки. Дивися на воду, що не протікає, вона засмердить, поглянь на хату, що не вивітрюється увійди — впадеши в ній від сопуху — так і чоловік знеохочується до життя і гине. Кожний з нас дістав якісь таланти. Лінивий ці таланти закопує. А що зробив пан із тим слугою, що закопав свій талант? Казав вкинути до тюрми і це саме зробить Бог з лінивим. Життя наше, це день, він є призначений для праці, ніч, це відпочинок, це заплата. Що може сподіватися лінивий, якої заплати має надіятися, коли він в день лежав догори черевом.

П'ятим ворогом-шкідником-погребником молодости є гнів. Гнівливим є цей, хто обурюється на все, що йому не подобається і бажає пімститися. Св. Василій говорить, що чоловік в злості, в гніві подібний до дикого звіря. Він змінюється на лиці, закриває очі, тупає ногами, скрегоче зубами, рве волосся, кусає навіть себе, як не має кого, кидає всім, що має під руками, а навіть убиває когось, або себе. Один великий психолог і педагог висказав таку думку: „Якби гнівливий, злісний побачив себе в зеркалі як він

виглядає, то напевно настрашився б себе самого і певно перестав би злоститися". Св. Бонавентура порівнює розгніваного чоловіка, до порожнього начиння, яке тріскає на вогні, а наповнити його водою, то не трісне. Так і чоловік, якби був повний ласки Божої не злостився б, але в ньому є порожнеча. Не вільно нам спихати вини на нікого іншого, лише на себе самих.

Є один рід гніву справедливого, святого гніву, який оказав наш Божественний Спаситель, коли виганяв купців із Божого Храму, бо вони зробили торг в Божім Домі. Так само родичі можуть мати справедливий гнів, коли син чи дочка приходить до дому пізно вночі, а вони не дозволяють їм волочитися по ночах. Такий гнів є навіть потрібний і Ісус Христос сам каже: „Гнівайтесь, але не грішіть” (Пс. 4, 5).

Гнівливий шкодить своєму здоров'ю, тратить уживання розуму і через це не може нічого доброго зробити, стає для всіх ненавидженим і такому грозить утрата спасення. Гнів нищить здоров'я і скорочує життя. Лікарі твердять, що недуга рака постає переважно зі злости, люди, що скоро попадають в гнів, хворіють часто на жовтачку і тим самим скорочують своє життя. Гнівливий чоловік подібний до бжолки, каже св. Григорій Вел. Бжолка в злости пускає жало, але й сама гине. Ніколи серце так сильно не б'ється, як під час іритації і тому часто чуємо, що вмер хтось на серце, бо позлостився. Тому св. Йоан Золотоустий поучує нас: „Молодче, уважай, не злосться так, бо, коли гнів так потрясає твоє тіло, то що доперва діється з душею твоєю?”

Злісний, гнівливий чоловік, каже св. Бонавентура, є гірший навіть від злих духів, бо ці живуть зі собою разом і не поборюють один другого, а гнівливий починає ненавидіти, а пізніше мститися. Св. Письмо остерігає нас перед гнівом: „кожний, що гнівається на брата свого, винен є суду” (Мат. 5,2). Коли Бог обіцяє небо покірним і лагідним, то гордим і гнівливим лишається прокляття. Як хтось є розгніваний, то не повинен нічого говорити, лише усунутися геть. Найкраще є піти на самоту або, як є можливість до церкви чи каплиці і молитися. Коли питалися Франца Салезія, як може він заховати спокій в приставанні з гнівливими, то він відповідав: „Я заключаю союз з своїм язиком, що він не сміє

сказати жодного слова, як довго серце є в порушенні, в гніві", а поганський філософ Атенодор дав цісареві Августинові таку раду: „При кожнім гніві, коли нападає на тебе, говори азбуку; заки скажеш, гнів мине!" Деякі співають, як злісні, жид свище, а наш брат жінку б'є. Такі є приповідки. Не роби цього, що хотів би ти, щоб тобі друзі не робили. Гнів, це буря, це забурення організму, крові. Апостоли в часі бурі шукали захисту в Ісуса, робім і ми так, будьмо апостолами. Дерево молоде можна нагинати в різні сторони. Дорога молоде і ти старайся відігнути свою натуру, поки молодий, бо пізніше не буде можна. З початку вогонь можна загасити, але, як добре розгориться, то пропало. Трапиться нам, що впадемо в гнів, образимо когось, то незабудьмо перепросити. „Нехай в гніві не заходить вам сонце" кличе апостол (Еф. 4, 26).

Св. Іван Милостивий подає нам добру пораду. Раз образив святого намісник Микита, бо був дуже злосний. Святий чекав на перепошення, але цей не спішився. Тоді святий післав післанця до Микити з письмом: „Микито, сонце зближається до заходу". Микита зрозумів ці слова і відписав: „вибачай мені бо я був нечемний до тебе". Нехай для нас цей приклад буде все перед очима, а гріх Каїна страхом, що з гніву може прийти до братовбивства, бо звичайно гнів кінчиться бійкою, або тяж убивством. Як багато в нас можна було бачити на забавах, по весіллях різних кривавих поракунків. Чи не билися, чи не калічили себе і то поважно, а все звичайно починалося сваркою, сварка замінялася в гнів, гнів у ненависть, а ця в пімсту-бійку, або вбивство. Чи не було так, а тут нема подібного? Є! Недавно в однім таки нашім клубі не йшли на ножі? Дорогі мої, будьмо культурними, будьмо богобоязливими, будьмо лагідними, покірними, будьмо на правду друзями, приятелями, як то ми себе називаємо. Даймо доказ тут на чужині, що ми нарід дозрілий, що вибачаємо собі всілякі провини. Молімся, щоб була та єдність на ділі, не лише на устах, але й в серці і цілому нашому народі.

1917

XVII.

Шостим ворогом, шкідником молодости є мода. Зачну це казкою. Якийсь стрілець пішов на полювання. Заглянув стадо диких гусей і вистрілив і то так нещасливо, що на хвості одної гуски лишилося лиш кілька пер. Подумала гуска: „не можу вертатися назад до своїх, бо будуть з мене сміятися. Піду десь далеко в світ там, де мене не знають”. Прилетіла до одного стада, а всі молоді гуски вибухнули сміхом: „Що це за страхіття на воробців з двома перами”? Друга старша гуска побачила сміх молодих, та сказала: „видно, що це найновіша мода”, друга додала: „а я вам кажу, що це мені цілком подобається”. На другий день вийшли всі молоді гуси, а за ними і старі на став, але кожна на хвості мала лише два пера. Деякі не хотіли виривати своїм дітям пер, але коли діти наставляли, то матері повиривали і їм, а за кілька днів теж собі.

Церква стає в обороні душі і тіла; через „моду” може нераз потерпіти, понести шкоду і душа і тіло. Церква забирає слово там, де добачує згіршення і причини моди-неприличного одіння. Нпр. Церква не забороняє і не виступає проти уживання алкоголю в міру, не виступає проти курення в міру, а передусім в молодому віці, коли хтось курить, то тоді Церква це навіть нап'ятовує, як лихо, що шкодить організмові, не забороняє потанцювати, забавитися в відповідному часі і міюці, але нап'ятовує забави по недозволених льокалях, по ночах, без догляду старших та в заборонені часи. Тут вже танець колідує з Божим законом та Христовою етикою. Не забороняє бути худим або товстим, але, коли хтось в нерозумний спосіб вправляє „відтовщуючу курацію” і через це попадає в сухоти, то Церква рішуче виступає проти цього. Якби так сповідник задав на покуту постити соту часть

цього, що для моди переносить не одна жінка, то наріканню в сторону Церкви не було б кінця.

Скількито в нас в 1928-29 чи 1933-34 рр. відморозили жінки собі ноги і через це набралися ревматизму, що треба було потім їздити до Черча. Мода цього вимагала, не пасувало вбратися в тепле одіння. Не пасувало вийти без декольте, не пасувало взяти теплі панчохи, бо мода не дозволяла. Чи не є це шукання клопоту на здорову голову, чи не противиться це 5-тій заповіді Божій? Нераз в зимі люті морози, а бідні дружки аж зубами дзвонять, бо має бути шлюб вечером. Мороз 30 ст., а дружки убрані в легких суконках, бо мода не дозволяє інакше, хоч часто переплачували через це здоров'ям, або й життям.

Мода і здоров'я душі. Перед другою світовою війною католицькі єпископи запротестували проти неприличної моди. Деякі були обурені, коли бачили, що по лат. церквах було оголошено: „до церкви приходити може жінка лише скромно вбрана”. Церква забирає голос тоді, коли мода переходить границі естетики, коли мода служить до побуджування інстинктів змислових, коли вона загрожує здоров'ю душі. В Голляндії перед другою світовою війною дирекція залізниць видала зарядження, щоб жінки вбиралися скромно, бо мужчини нарікали, що вони не в силі виконувати як слід своїх обов'язків. Тим більше Церква має право і обов'язок звернути увагу та повчити про це, що загрожує здоров'ю душі. Католицька Церква ніколи не входить в компроміси, вона все відділює кукіль від пшениці. Не може бути половичности. Навпаки, Церква стає в обороні надуживання св. Тайни супружества, хоч тішиться, коли супруги заховують Божий приказ: „Ростіте, множітеся і наповняйте землю і обладайте єю”. Заповіді Божі, це ті обручі, які держать народи вкупі, щоби не ходили самотас. Як обручі держать бочку, щоб вино, яке є в ній, не пішло в болото, так і 10 заповідей Божих служать для нас. Скасуймо, перестаньмо заховувати заповіді Божі, а побачимо, як гідність людська піде, потоне в багні нечистоти. Якраз теперішня мода скидає ті обручі, які держать мораль. Між чоловіком а убранням заходить тісна сполука; убрання, що його носимо, стається частинно нашого „я” і дає про нас свідоцтво, зраджує

багато річей, яких ніколи не хотіли б ми виявити. Воно, це убрання, говорить про нас і за нас, що ми є без характеру, скупиндюги, порожні, але й воно говорить про нас, коли ми є делікатні, педантні, совісні, добре виховані, зрівноважені, що заслуговуємо на пошану. Для одного убрання є ангелом-хоронителем, а для іншого згіршенням і отрутою.

Яку ціль має убрання? Воно охороняє нас від шкідливих впливів температури — охороняє наше тіло і душу. І то душу мою і інших, щоби нас хоронило від погляду інших. Вбираємося не тому, що уважаємо наше тіло за грішне, диявольське, але тому, що воно є святиною Духа Святого, щоб не сплямити його зі зовні поганими поглядами. Церква не є, отже, відстала, чи гостра, чи упереджена до того чи того, але вона є виrozumілою і тому розрізняє моди. Є мода нова, гарна, естетична, яка не колідує з моральністю. Проти такої моди Церква не виступає. Другий рід, це мода, яка має примінення в жінки, як ті два пера на хвості в гуски: неповажна і без змісту. Тут приходить і та можливість, що жінка не знає сама, чого хоче і через це робить матеріальні видатки такі, що муж не в силі витримати і з тієї причини приходить до непорозумінь в подружжі, а часто й захищує основи подружнього життя. Також не мало важною є ще одна справа, а саме: така „дама” буде висиджувати цілими годинами перед зеркалом, чи в моднярки, чи в крамниці, а діти і муж голодом мучаться. Одна пані оповідала таке: „Я працювала з одною дівчиною кілька літ, але за цей час я не чула від неї іншої розмови, лише про моду, строї та забави. Жила вона дуже бідно, а часто й не доїдала, щоби тільки могла догодити собі в убиранні. Наслідки з цього вийшли сумні. З причини поганого відживлювання, попала в сухоти. Одного разу відвідала її і зауважила, що вона буде вмирати і то скоро і я просила її подбати про свою душу і висповідатися. Про це не треба журитися. Усміхнулася і легко попросила, щоб я зробила їй велику прислугу. Я втішилася, бо думала, що вона таки думає про сповідь. Але яка я була розчарована, коли почула від неї, що вона хоче і по смерті виглядати гарною: просила мене зробити їй машинкою гарну зачіску”. Чи не правда, як каже приповідка: „В вистроєній жінці і в гарно оправленій книжці рідко буває цінний зміст”.

Є ще третій рід моди. Є це мода нерозумна, згіршаюча, яку Церква нап'ятовує і проти неї виступає. Є мода, яка понижує гідність жінки. Спосіб вбирання є такий, що не дозволяє жінці прилично, скромно сісти, чи приклякнути без згіршення. Така мода не є після вимог естетики, але служить до побудження змисловости. Церква, отже, має право стати в обороні прилюдности, вона не може мовчати про це, як нехристиянські, zdeгенеровані люди своїми письмами вербують молодих дівчат на „виставу”. Може бути між тими певна частина жінок, які не знають, не здають собі справи, що це є аж таке велике лихо, то їм можна ще простити, але нехай остерегаються, бо вони не знають що роблять, але є і такі, які вже зіпсулися і лише за цим слідкують. Це є страшний ворог молоді.

Що можна, а чого не можна робити в моді? Відповідь нехай буде зі св. Письма. Коли Каїн убив свого брата, Господь Бог запитав його: „Що ж ти зробив?” Коли глядимо на Спасителя на хресті, то й до наших вух доходить слово Спасителя: що ж ти зробив? Так, ми стали причиною проляття Крови, чи то словом чи думкою, чи ділом. Церква позваляє ходити на танці, забави, гарно вбиратися, але без шкоди для своєї душі.

Св. Франц Салезій порівнює танці до тих слимаків, що їх люди їдять. „Коли хочеш їсти слимака, то припилюй, щоб був добре приправлений. Танець твій рівно ж нехай буде прибранний в скромність, повагу і чистоту інтенцій, то тоді не пошкодить”. Таке напiмнення подає св. Франц, а ми нераз говоримо: о, я сильний, я не боюся, я маю розум, я не дитина. Так не говоримо, бо йдемо самі в вогонь, хочемо зробити щось неможливого. Св. Письмо так говорить: „Утікай перед гріхами як перед гадиною, бо як до них зближишся, то вкусять тебе. Їхні зуби, як в лева, забиваючи людські душі” (Мудр. Сир. 21, 2-3). Вільно бувати і в товаристві, але де нічого не грозить душі. Де є якась заразлива недуга, то на дверях тих хворих є осторога: „Тиф, сухоти, не вільно входити”. І ми не ідемо, а коли мусимо перебувати в товаристві сухітників, то не приємно є там бути кілька хвилин. Як віддих сухітника є заразливий, так на багато більше заразливий є неприличний жарт, двозначна розмова, визива-

ючий погляд. Можна пристосовуватись до моди, але щоб зона не шкодила душі. Великий доктор Церкви, св. Тома з Аквіну, так пише: „Вільно жінкам стрітись, але тільки для вподоби своїм мужам”, а св. Павло: „Жінки щоб були в приличнім убранні, щоби заховали скромність” (І. Тим. 2, 9). Богинею моди була Венера. Царицею християнської моди є Матінка Божа. Добре було б, щоби зрозуміли це українські дівчата, та своєю скромністю звертали на себе увагу серед зіпсутого світу. В нас, в Європі, мода мала свій початок не від християнських жінок, від нехристиянських та масонських звироднілих, що брали за це великі гроші, бо служили, щоб знищити християнську етику. Ще раз зазначую, що є багато між нашими жінками таких, що вбираються лише тому, щоб не говорили про них, що вони непоступові, чи якось там інше. Напевно так є, але прошу зрозуміти, що власне це є прокляття деспотичної моди, де часто чесні і гідні жінки мусять так вбиратись, щоб ніхто не пізнав, що є чесні. Тому жінки повинні таки заховувати приличність в убранні, щоб і до них не пристосовувати цих слів, що колись священик Вести сказав до одної Вестальки, яку посуджувано за неморальність, яка пізніше доказала, що таки була невинною: „Коли б ти була моральніша в убиранні і заховуванні, то й люди мали б тебе за таку. Надмірна свобода в убиранні не лицює дівчині, яка хоче бути чесною і порядною” (Лівій, Іст. Рим. 4, 84). Коли кажеш, що не зашкодить тобі танець, товариство, ані не конче розумна мода, то пам'ятай, що ти є християнкою і це саме може згіршити інших, які дивляться на тебе, як не скромно вбрану. Ісус Христос говорить: „Ви чули, що сказано старим: не чуюкож, а я вам говорю, що кожний, хто дивиться на жінку, щоб її пожадати, вже згрішив в серці своїм” (Мат. 5, 27-28).

Славний еспанський письменник оповідає в книжці „Перший баль” про одну дівчину, що була чесна і чиста. Мати примусила її взяти участь в забаві дипломатів, але, щоб вона була вбрана, як інші балеви дами в сукні з глибоким декольте. Дівчина перестудилась, дістала високу гарячку і в гарячці привиджується їй таке: на балі все було впорядку, але бачить, як молодець звернув свою увагу на її сукню... по часі не були на залі, але

десь далеко поза містом і привиджується, що її танцівник в крові, а недалеко них стоїть чоловік, який показує на своє серце, з якого пливе кров... і в тім кричить бідна дівчина: „мамо, я не грішила, але моя сукня була причиною, що той хлопець купався в крові”. Дорога молоде, скільки сьогодні по бальных залях можна написати: „Тут танцюють в Христовій Крові”, а як багато „модно” убраних дам, де на їхніх сукнях можна написати: „для подоптання Христа”.

Дорога українська дівчино! Коли танцюєш, забавляєшся, то пам'ятай, що для нехристиянок може бути богинею Венера, а для тебе — Мати Божа, то ж уважай, щоб твоєю забавою не була подоптана Кров Христа! Будь скромною в моді, щоб тебе не посуджували, що ти хочеш бути слугою Венери.

XVIII.

Сьомим ворогом-шкідником молодости є зла книжка і преса. В одного письменника читаємо таке: „Перед Суд Божий прийшли дві людські душі. Одна, це душа розбійника, що убивав людей колись за життя і його засудив Господь Бог на смерть через повішення. Друга, це душа світової слави письменника, що писав книжки вправді гарним стилем, але за це були неморальні та безбожні. На грубому ланцюгу висіли два великі котли, куди вложено їх обидвох і під ними запалено вогонь. Минало багато літ, обидві душі терпіли багато. З часом під котлом, в котрім була душа розбійника, вогонь почав слабшати, і врешті згас. Розбійник відпокутував свою кару. Вогонь під другим котлом не гасне, ба навіть сильніше горить, як на початку. Тоді письменник з жалем кличе до Бога: „то несправедливість. Я нікого не вбив і не вмер на шибениці, як цей розбійник і він вже не терпить, а я дальше терплю. На землі сьгодні обходять століття моїх уродин, а я тут мучуся. За що"? Бог йому відповідає: „Ти — нещасливий черв'яку, ти ще смієш щось говорити? Ти маєш лице і відвагу порівнювати себе з тамтим? Він, може й в гніві, забив одного чоловіка, а ти? Скільки-то мільйонів молодих дівчат та хлопців крадькома читали твої неморальні, безбожні твори? Сто літ минуло, а скільки-то душам, за тих сто літ, твої книжки зрабували віру? Ти своєю красноріччивістю заваблював мільйони невинних душ. Під впливом твоїх книжок та газет багато сталося або ще стануться неморальними і безбожними, а ти ще нарікаєш? Вогонь під тобою ніколи не згасне, а хробак буде точити все твоє серце, бо ти згіршив багато-багато людей, а горе тому чоловікові, який згіршив хоч би одного, котрий вірив у Христа". Так кінчиться це оповідання.

Нема подібного винаходу, щоб мав такі успіхи і приносив стільки плодів чи то добрих, чи злих, як винахід друку. Перед винаходом друку мало хто вмів читати. Сьогодні читає кожний. Учень читає в школі, вдома, під час лежачи, читає слуга по скінченні своєї праці, читає шофер, чекаючи на пасажирів, читає подорожувачий поїздом, літаком чи автом, читає той, що не може спати, читає майже кожний. Але що читає? Це велике і важке питання! При сьогоднішніх відносинах в світі, кожний читає переважно газети і вони стали хлібом насущним для багатьох. Газети керують багатьма людьми. Передусім для людей нервово-розбитих газети мають велику силу сутестії і є для них чи не абсолютним паном. Коли справа так мається, то яка відповідальність спадає на тих, що друківаним словом можуть провадити не одиниці, але цілі народи дорогою моралі, або зіпсуття, можуть спричинювати спокій або війну. Добре було би на світі, коли б кожний, що працює пером, наперед застановлявся, а потім писав, щоб подумав, чи направить, а чи зіпсує читача. Багато-багато, нажал, з них не мають найменшої відповідальности за те, що пишуть. Скільки то пишуть про всякі сензації гріха, як про щось славне. Коли б мали почуття відповідальности, то не писали б про речі найсвятіші з цинізмом, клинами або з розмислом очернюючи тих, що служать Богові і Церкві.

Чоловік в середньовіччю думав, що сонце крутиться довкола землі, а мимо того, будував дома Божі і при них улаштовував життя повне гармонійности. А сьогодні? Знання побільшилось, але ми не вміємо опертися лихові, лише робимо те, чого забагнемо. Відкрили багато прав природи, але забули про права Божі. Винайшли літання в повітрі, телевізію, радіо, плавання під водою, а згубили тайни та святощі спокійного і гармонійного життя. Причиною того є те, що багато надуживають друкованого письма. Яке страшне спустошення робить зла преса чи книжка в душі чоловіка, можемо додуматися зі слів філософа Кіркєрганда, знаного з доброго серця та спокійної душі: „Бог один знає, — пише він — що не є я кровожадний і що є я свідомий своєї відповідальности перед Богом, проте в ім'я Бога, взяв би на себе відповідальність і казав би стріляти, коли б не-

ред тим переконався, що перед дулами канон нема нікого іншого, лише журналісти”.

Кажуть, що книжка є найкращий приятель, а про цю приязнь є така пословиця: „З ким пристасш, таким і стаєш”. А тепер погляньмо докруги себе і побачимо, яка книжка має найбільший попит. Яких книжок бачимо найбільше? Може релігійних, моралізуючих, виховних? Де там! Всюди повно книжок, які побуджують до змисловості своїми ілюстраціями, переступають границі моралі. І не дивно, що всюди нарікання, що суспільство дегенерується. З яким пристаєш, таким і стаєш! Св. Письмо називає диявола, упавшого ангела, не лише вужом, чи левом, але також і сівачем. Злий дух, отже, сівач. Зло не виступає поміж людьми в цілому виді, бо тоді люди перестрашилися б і зло не прийнялося б. Воно виступає на початку, як щось позиточне, приємне, так, що не можна і завважити його, як мале зерно, що видає пізніше плоди. Передусім книжка стає скоро приятелем молоді.

О. Л. Артгофер, духовник віденської тюрми, одного разу мав відчит про вплив преси на моральне життя. Він просив в'язнів написати йому на куску паперу, який вплив на їх релігійне життя мало читання часописів та книжок. Деякі відповіді заслуговують на особливу увагу. Ось що пишуть: „Не знаю, чи І. Гуттенберг, що винайшов друк, служить Богові, чи чортові”. Інший: „не варто вірити, що пишуть злі книжки і газети, бо я переконався сам на собі, що без віри в Бога, без релігії, дорога просто до тюрми”, інший пише, що ніколи не був би зайшов до тюрми, якби не був читав злих книжок і газет. „Я був чесним і совісним робітником, але як мій товариш дав мені злу газету, від тоді я перестав бути порядним чоловіком і котився чимраз нижче і нижче, а вкінці скотився аж до тюрми”. Один вчений каже таке: „Яка несправедливість існує на світі. Продавати отруї не вільно навіть в цілях лічних, хіба на поручення лікарів, а як когось зловлять, карають, а злі книжки і газети, що затроюють мільйони молодих душ, вільно купувати всюди. За це повинні карати найгострішою карою, бо це найбільший злочин, який може лише бути”. Чи не так?

Не вистачає лише знати про те, що зла книжка чи преса є злою, її треба усувати, поборювати все і всюди. Як перед заразливими недугами беремо уколи, так і перед злою пресою чи книжкою повинні ми також поступати подібно. Таким уколом проти злої преси чи книжки є купування і читання доброї преси, а злу уникати, як заразливу недугу сухіт чи тифу. Але що з того. Прямо не хочеться вірити, що християни ще такі сліпі, що, хоч релігійні і навіть практикуючі, купують часто книжки і часописи, які нападають на віру і Церкву та нашу мораль. Добрі люди працюють, якби запобігти ширенні злої преси чи книжки, церковні влади видають зарядження ширити добру пресу, уряджують конгреси доброї преси і книжки, а тим часом люди і не злі, якби нарочно купують диявольські книжки і пресу. Славний французький письменник П'єр л'Ерміте пише: „Іду вулицею і на розі зустрічаю диявола. Нинішній диявол не є цей, що його малюють по книжках, страшний, з довгим хвостом, великим червоним язиком, великими копитами і рогами... Ні! Був він гарно убраний, твердий ковнірець, вигладжені штани, шовкові скарпетки. — Що тут робиш? — запитую я його. — Слідкую за конгресом преси — відповів новітній диявол. — Здається, це зробить тобі трохи клопоту? — Ні, напевно ні — підсміхуючись відповів новітній диявол. — Ви християни-католики і некатоліки уряджуєте собі віча, конференції, що хочете. Нічого вам не допоможе. — Показуючи свою руку, новітній диявол сказав: вона добре знає, як людям замикає очі, затуманювати їх. Чи бачиш цього панка елегантно убраного? Він є наш. Він є католиком, але передплачує скрайньо ліву газету і не лише він її читає, а ще й його синок і служниця. Він по прочитанні кидає її до коша, а син і служниця вибирають і читають, а потім служниця дає своїй товаришці, бо є що читати! — закінчив новітній диявол. Ідемо далі вулицею. Перед нами йде пані до церкви з молитвенником, але в торбинці має безбожну і повну порнографії газету. Щонеділі купує в нашому кійоску. Коли б хтось звернув увагу такий (чи такому), мав би таку відповідь: „Та ж за пару центів не збагачу своїх ворогів, а чоловік має чим розважитися в неділю по обіді, як прийде з церкви“. Моїх пару центів, це

тільки мала крапля в морі, так, але з таких крапель, чи не складеться море? Станули ми перед кйоском. Очі мого „товариша” заблестіли гордістю. Почисли свої газети, не отягайся. Зачинаю числити: раз, два, три, ну, і нема більше. А тепер я почислю свої, і зухвало, з певністю себе числить: раз, два, три, вже і 19 є. Бачиш скільки маю я? Ця газета повна змістовости, тамта атакує завжди віру, ця знову оголошує запотребування молодих дівчат і хлопців, ця властиво незалежна, чи пак вона є моя, бо під плащиком науки і техніки нападає на вас, а своїми дотепними ілюстраціями убиває віру в душах читачів. Бачиш, що я маю, але це ще не все! Заглянь до домів, до лікарських ждалень, до фризієрів, до клубів, до залізниць, до ресторанів, а побачиш, що і там я є паном ситуації, це є моя вірна армія, яка поширює всюди мій вплив”. Так представив згаданий письменник справу газети і книжки, що нищить віру і мораль в тих, що її читають. Чи може не є це так? Чи не зав’язує, чи не запаморочує людей зла преса і книжка?

Добре, скаже не один, але я не читаю ворожих книжок і газет, лише байдужі, індеферентні до релігійних справ. Це вистачає, коли така книжка чи газета ні не надає, ані не згадує нічого про релігію; напевно досягне свою ціль той часопис чи книжка, які літами не будуть нічого згадувати про релігію, а будуть виробляти в читача цілком інший світогляд.

Інший знову скаже на своє оправдання: „прошу не боятися за мене, бо на мене не має впливу те, що я читаю, я вже дозрілий, я вже маю вироблений мій світогляд”. Чи цього хочемо, чи не хочемо, ми остаємося ліпшими, або гіршими під впливом приятелів, товариства і лектури. Здоров’я і доброта не є заразливі, але хвороба та гріх — так! Вірю, що ніхто не хоче стратити віри, щоб зіпсуватися морально! Друже, послухай! Мельник у млині та кож не хоче стати білим, а мимо цього стає ним незалежно від його волі. Коминяр так само. Св. Павло каже: „не тягніть в одному ярмі з невірними” (II. Кор. 6,14), на іншому місці св. Павло пише: „пишу до вас, щоб ви не приставали. — маючи на думці; коли-то хто називає себе братом, є, або облудником, клеветником. п’яницею, — щоб ви з таким ані і не їли”.

Деякі на своє оправдання кажуть, що читають книжки злого змісту тому, бо дуже в гарному стилі писані. Навіть і тоді не вільно, бо сміття буде все сміттям, хоч би ми вилляли там і сто літрів найкращих парфумів; подруге, що такі якраз мають дар нас звести скоріше на манівці. Коли читаємо щось, що є вбране красними фразами, то і не спостережемося, коли якась навіть добра мораль стане для нас незносною і одного дня і ми щось закинемо нашій християнській етиці. Наша душа у відношенні до краснорічєвих, брудних, але гарно убраних неморальних фраз мається так, як організм до отруї. Коли хтось зажеє, напр., 30 центиграмів отрути то вмере, але коли хтось зажеє забагато, то не зашкодить, бо організм зараз викине із жолудка. Так і моральний чоловік не буде читати явної брудної, неморальної лектури, але в меншій дозі, то навіть і не спостережеться, як пропаде його віра.

Свого часу одна віденська газета подала була страшну вістку під наголовком: „Згоріла в часі читання”. Одна молода дівчина читала книжку. Книжка ця була дуже цікава. Вона не могла навіть очей від неї відорвати. Стало вечоріти. Щоб краще бачити вона присунулася до печі. Під час наполегливого читання впала іскра на книжку і ця дівчина згоріла. Яка це трагічна думка, коли її застосувати до душі.

Дорога молоде! Коли люба для нас наша віра, коли бажемо добра нашій Батьківщині так небесній, як і земській, коли хочемо, щоб ми були здорові і працездатні, то не берім до рук отрути, — злої книжки чи газети, бо вони підривають нам основи нашої сили, віру, а з тим і грабують спокій душі та вносять хаос.

ХІХ.

Середники, що можуть охоронити молодь від зіпсуття, це глибока віра і побожність. Про це сказав я на початку.

Дальшими середниками ще є молитва, часте приймання св. Тайн, а саме, св. Тайн Покаяння і св. Причастя та набоженство до Матері Божої, про що я широко написав в уступі „Про родичів”.

Фальшиві кличі молоді. Часто можемо почути, що молодість має своє право. Так, цього не перечу, але й Бог має свої права! Права молоді не сміють йти проти права Божого. Не вільно їх будувати на розвалищах Божих законів. Молодь має бути весела, це є її право і привілей, але не сміє бути розпустною, бо розпуста не є правом, але зламанням права. Підставою для молоді може і має бути свобода і мужескість, відвага, але ніколи сваволя. Молодь має бути відважною, але ніколи зухвалою чи безличною. В св. Письмі маємо дуже гарний приклад молодця, що прийшов до Христа запитуючи, що має він робити, щоб спасти душу свою, щоб досягнути вічне щастя. Гарний молодець журився душею, і яку відповідь дав йому Спаситель: „Як хочеш... то заховай заповіді!” Чуєш друже, як хочеш; від тебе залежить! Отже не вільно доптати заповідей Божих, Бог ніде не відкликав цього. Так, як стоїть гора Синай, так і зобов'язують нас надаліше заповіді Божі. Про це скажу при кінці.

Коли ж заживу світа, як не замолоду? Св. письмо розрізняє два світи: один проклятий, а другий благословенний. Уживання першого заказане, а другого поручаюче і наказане. Світ заказаний, це світ гордості, самолюбства, змисловости, уживання пристрастей, брехні та лінивства. Цього не вільно уживати нікому, отже молодим тимбільше. Другий світ, це світ чеснот, самозапе-

речення, світ жертви, це світ, що підносить розум і серце понад все, що земське. В цьому світі, світі любови Бога і ближнього вільно нам всім бути щедрими, бо це подобається Богові.

Молодість мусить вишуміти! Добре, але як? Через дурноту до дурноти? Через легкодущність до розпуки, через недосвідченість до практикування всього злого? Чи маєвилічитися з ран молодости через знищення молодости? Має вишуміти, то це значить, що має захоронити себе від брудного життя на старість, через брудне життя молодечого віку? Як це? Має молодь наша вишумітися по клюбах, по нічних кабарегах, при картах, пиянстві, розпусті і це має бути лікарство на слабості молодечого віку? Споживання мільйонів заразливих бактерій має виховати здоровий організм майбутніх поколінь, красу народу і гордощі Батьківщини? Ні дорога молоде, друзі мої! Президент держави не потребує старушків до війська, спорохнявілих, спрацьованих, знищених, лише молодих, жвавих хлопців. Не даєш своїй знайомій китицю зів'ялих, пожовклих цвітів, лише гарних, що приваблюють до себе око. Так і Бог хоче тебе мати цілого, молодого, а не лише старушка, бо не знаєш, чи і ще дочекаєш до старости. Молодь повинна бути все веселою, бо за неї журяться її родичі, але все це має бути в границях приличности! Тільки свіже і здорове повітря, тільки здорова їжа дають здорову кров, а ніколи бруд! Ти хочеш звернутися до Бога аж тоді, коли світ тебе не схоче, коли всі за тебе забудуть, але чи Бог схоче тебе тоді? А чи ти, дорогий молодче, думаєш, що наліг так скоро тебе опустить? На котрий бік дерево похилилося, на цей бік і впаде. Це свята правда! Кожний наліг робить чоловіка сліпим і затверділим в серці. Чи цей, що посіяв кукіль може сподіватися збору пшениці?

Напевно ви бачили молодий сад. Що робить там дбайливий і розумний огорожник? Він багато працює коло нього. Насамперед поливає молоді деревця (нераз навозом з неприємним запахом), прив'язує те молоде дерево до палика, щоб вітри, бурі його не вирвали і доглядає його довгі літа. Бо сподіється колись гарного урожаю.

Якби це дерево вміло говорити, то напевно воно нарікало б так,

як це нераз можна почути з уст молодих людей. Нарікають, на своїх родичів на Церкву, або на вчителів. Мене прив'язують до послуху — дерево хотіло б буйно рости в гору, а тут ножиці стинають його, дисципліна не дозволяє на все, мене наводнюють неприємним плином, напоминають родичі, учителі, а деколи карають і т. д. Що було б з такого дерева? Виросла б висока дичка, а вітер гойдав би її на всі сторони і вона, ця бідна деревина, люквивлена була б; різні комахи загіздилися б в ній і кинулася б різна недуга. Такий сад не приніс би жадної користі. Це саме було б з молоддю, якщо батьки, Церква, школа не держали б в дисципліні. Чи не так? Дай серцю волю, заведе в неволю!

Дехто з молодих нарікає на сильну дисципліну в католицькій Церкві, що Бог вимагає забагато понад сили. Бог є нашим Отцем. Так щодня молимося. Слухай друже, Бог поступає з нами, як наш рідний батько. Коли батько висилає свого сина на чужину, на заробітки, син ще молодий, і батько перед від'їздом поїзду дає ще свої батьківські науки та напiмнення: „Сину пам'ятай за мене. Не сплям мого імени. Я тебе гірко виховував, щоб ти, борони Боже, не відрікся мене. Пиши до мене, бо твоя мовчанка буде для мене страшно болючою. Шануй там, де будеш, старшого, віддай йому належну пошану, бо зле будуть про тебе говорити, скажуть, що ти є без виховання. Не пияч, не приставай з кимнебудь і будь чесним. Не шукай „легкого заробітку“, бо лише своє запрацьоване Бог благословить, а чуже не загіє місця в тебе“. Оттакі останні напiмнення доброго батька на прощання свого сина. А мати лише тоді сльозами заливається, вона не всилі слова промовити, бо за хвилину її син, чи дочка, піде може раз на все від неї. Біль розриває серце. Чи не так прощають добрі родичі дітей?

Тепер поглянь, мій друже, молодче і дорога дівчино, як Бог наш Отець небесний поступає з нами. Не забудь, що я твій батько, — не будеш мати інших богів крім мене! Не відрікайся, не взивай, не нівеч Божого імени, не сплям його, не стань зрадником. Пиши до мене! Пам'ятай день святий святкувати, йди щонеділі до церкви, шануй старших — шануй „отця і матір і будеш довго і добре жити на землі“. Не приставай з кимнебудь, не шукай

легкої роботи і т. д., не чужолож, не кради, не свідчи і це саме і Бог вимагає від нас. Бог дав нам той паспорт-метрику і висилас нас в дорогу на працю на Його ниві. Ця праця буде тривати 20, може 40, а може 70 літ, потім яка радість, коли ти синові, доню, по своїй еміграції вернешся до батька і матері, не сплямивши своєї душі, честі, імені християнина, не зрадивши Його, того доброго Батька, був вірним своєму народові, і тоді яка велика буде радість твоїм родичам, і яка люба буде зустріч з ними, коли ти скажеш, батьку, мамо, ми були вірні вам. Така сама радість буде в небі, коли ти по кількадесятилітній праці тут на землі підеш у вічність і відважно скажеш: Боже, це, що Ти мені дав, я заховав. Я дістав від Тебе п'ять талантів і запрацював ще п'ять. Тоді Отець небесний скаже: „Слуго вірний і добрий, в малім був ти вірним, ввійди в радість Господа твого, тепер над многими тя поставлю”.

На закінчення моєї розмови з Вами, Дорогі, Мої Друзі, наведу приклад одного швайцарського патріота Арнольда Вінкелрієд. Коли князь Леопольд напав з австрійською армією на Швайцарію, тоді кільканадцять сотень, слабо озброєних, станули в обороні своєї Батьківщини. На чолі тієї оборони станув Арнольд Вінкелрієд зі словами: „Ідіть за мною... я згину, але Швайцарія буде вільною”.

І ми, українці, можемо бути горді, що маємо своїх рідних героїв, як сл. пам. ген.-хор. Тарас Чупринка та інші. Вони положили свої буйні, молоді голови за віру в Бога і за Батьківщину. О, дай Боже, щоб ми всі, як один могли бути все готові стати в обороні Бога та Батьківщини, щоб ми могли все сказати: „Я так люблю мою Україну... за Неї Господа молю”.

Уривком із молитви за Вітчизну (Крила, ч. 2, 6. квітня 1952) закінчую: „Бо все, що ми робимо, хочемо робити з серцем чистим і з Богом в думці. І в усіх ділах наших повсякчасно тільки й єдиного жадано: щоб слава Твоя була безмежною, а Рідна Земля наша стала щасливою... Ми віруємо і визнаємо, що всі наші страждання стануть Тобі на славу, а Батьківщині нашої на користь”.

